

การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่น

I

บทนำ

1. ความเป็นมา

1.1 การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่นมีมานานแล้ว ส่วนใหญ่เป็นการฝึกงานของคนงานจากบริษัทสาขาในประเทศไทย ไปฝึกให้มีความชำนาญเฉพาะอย่าง ในบริษัทแม่ที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งผู้ที่ไปฝึกงานส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่เทคนิคระดับสูง การฝึกงานเป็นการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีจากบริษัทแม่

1.2 ในการจัดส่งคนงานไทยไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่นจำนวนกลุ่มใด ๆ ได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1980 ซึ่งเป็นการส่งคนงานหญิงไทยไปอบรม เพื่อการเตรียมตั้งโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อให้คนงานหญิงไทยกลุ่มที่ผ่านการอบรมจากประเทศญี่ปุ่นเป็น SUPERVISOR

1.3 ก่อนที่ พรบ. จัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 บังคับใช้ จำนวนคนงานไทยที่เดินทางไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น ยังไม่ได้มีการเก็บรวบรวมอย่างครบถ้วน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จำนวนคนงานไทยที่ไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2534

จำนวนคนไทยที่ไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับจำนวนผู้ฝึกงานต่างชาติ
รวมทั้งสิ้น

คศ.	ผู้ฝึกงานไทยรวม	ผู้ฝึกงานต่างชาติรวม	%
1987	2,428	17,081	14.2
1988	4,708	23,432	20.0
1989	4,502	29,439	15.2
1990	5,075	37,566	13.5
1991	6,290	43,649	14.4
1992	4,599	43,627	10.5
1993	4,075	39,795	10.2
1994 (ถึง กย.)	2,296		

- ที่มา : 1. กรมการตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น
2. สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน

2. การรับชาวต่างชาติเข้ามาฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น

2.1 รัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายส่งเสริมให้สถาบัน องค์กร และบริษัทญี่ปุ่น ให้การอบรมด้านเทคโนโลยี และการจัดการ แก่คนงานในประเทศกำลังพัฒนา เป็นระยะเวลากว่า 35 ปี มาแล้ว โดยมีสมาคม AOTS (ASSOCIATION FOR OVERSEAS TECHNICAL SCHOLARSHIP) และ JICA (JAPAN INTERNATIONAL COOPERATION AGENCY) เป็น

หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการจัดการรับผู้ฝึกงาน โดยเห็นว่า การรับชาวต่างชาติเข้ามาฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น จะเป็นประโยชน์มากในการช่วยเหลือให้เศรษฐกิจ สังคมของประเทศกำลังพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้า

2.2 ทางการญี่ปุ่นได้มีการสำรวจ เพื่อศึกษาปัญหาการฝึกงานของคนงานต่างชาติ พบว่า ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา ญี่ปุ่นต้องประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน ทั้งที่มีฝีมือและไม่มีฝีมืออย่างมาก บริษัทบางแห่งได้รับคนงานที่มีความรู้ทางช่างเทคนิคจากประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และปากีสถาน เป็นต้น เข้ามาในฐานะผู้ฝึกงาน แต่บุคคลเหล่านี้ต้องเข้าไปทำงานทุกวันเหมือนคนงานของบริษัท ซึ่งบริษัทญี่ปุ่นเป็นฝ่ายที่ได้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานลงได้ระดับหนึ่ง โดยบริษัทจ่ายเพียงเบี้ยเลี้ยงให้ผู้ฝึกงาน และบริษัทอาจจะเลยสวัสดิการทางสังคม ซึ่งกฎหมายแรงงานญี่ปุ่นระบุไว้ ทางฝ่ายแรงงานต่างชาติซึ่งเรียกว่า ผู้ฝึกงานต่างชาติ ก็ยินดียอมรับค่าจ้างในรูปของเบี้ยเลี้ยงที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพราะเงินเบี้ยเลี้ยงที่ได้รับในประเทศญี่ปุ่นนั้น มีค่าสูงกว่าค่าจ้างที่จะได้รับหากทำงานในประเทศของตน ด้านความเชี่ยวชาญและความรู้ทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้น ก็อาจจะไม่ได้รับการถ่ายทอดมากนัก เนื่องจากในแต่ละวันต้องทำงานในโรงงานตลอดวัน

2.3 กระทรวงแรงงาน และกรมตรวจคนเข้าเมืองญี่ปุ่น ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับผู้รับการฝึกงานต่างชาติ ประกอบกับเอกชนของญี่ปุ่นได้ออกไปลงทุนตั้งโรงงานผลิตและดำเนินการในประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น ชาวต่างชาติที่เข้ามาในญี่ปุ่นเพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึกงานก็มีจำนวนมากขึ้น อีกทั้งเนื้อหา และรูปแบบการฝึกงานก็หลากหลายมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การฝึกงานในประเทศญี่ปุ่นมีประโยชน์ และเป็นการช่วยเหลือผู้รับการศึกษาฝึกงาน ในด้านการฝึกฝนความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค เพื่อสามารถนำความรู้โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตน จึงได้มีการออกกฎเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติของบริษัท ที่จะรับชาวต่างชาติเข้ามาฝึกงาน และคุณสมบัติของผู้รับการศึกษาฝึกงาน หน่วยงานที่ทำการติดต่อจัดการ และเนื้อหารายละเอียดของกาฝึกงาน มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 1990 มีดังนี้

(1) เทคโนโลยี ทักษะ และ หรือความรู้ที่จะเรียนรู้ในประเทศญี่ปุ่นนั้น _ จะต้องไม่ใช่เทคโนโลยี ทักษะ และ หรือความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้จากการทำงานที่ง่าย หรือ ช้าชาก

(2) ผู้สมัครจะต้องอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี และจะต้องกลับไปทำงานซึ่งต้องใช้ เทคโนโลยี ทักษะ และ หรือความรู้ซึ่งได้เรียนรู้ในประเทศญี่ปุ่น ภายหลังจากเดินทางกลับ ประเทศของตนแล้ว

(3) เทคโนโลยี ทักษะ และ หรือความรู้ที่ประสงค์จะเรียนรู้ นั้น ไม่อาจหาเรียนได้ในประเทศที่ตนอยู่ หรือหาเรียนได้ยาก

(4) ผู้ฝึกงานจะต้องทำการฝึกภายใต้การดูแล แนะนำ ของบุคคลซึ่งเป็นลูกจ้าง เต็มเวลาของหน่วยงานเอกชน หรือรัฐบาลซึ่งรับผู้ฝึกงานไปฝึกงาน และจะต้องมีประสบการณ์ ทักษะ และความรู้ที่เกี่ยวข้องมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

(5) กรณีที่โครงการฝึกงานของหน่วยงานที่รับผู้ไปฝึกงานมีการทำงานรวมอยู่ด้วย จะต้องมีการจัดสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ให้ผู้ฝึกงานด้วย (นอกจากผู้ไปฝึกงาน โดยการเชิญของ หน่วยงานรัฐบาล)

- ที่พักอาศัย
- อุปกรณ์การฝึกงาน
- จำนวนผู้ฝึกงานต้องไม่เกิน 1 ต่อ 20
- องค์กรที่รับผู้ฝึกงานจะต้องมีผู้กำหนดแผนฯ ซึ่งพำนักในญี่ปุ่น
- ต้องมีมาตรการเกี่ยวกับการเสียชีวิต การเกิดอุบัติเหตุ และการเจ็บป่วยของผู้ฝึกงาน ระหว่างการฝึกงานด้วย เช่น การมีการประกันต่าง ๆ หรืออื่น ๆ
- ต้องจัดมาตรการความปลอดภัย และถูกสุขลักษณะตามกฎหมาย

(6) กรณีโครงการฝึกงาน มีการทำงานด้วย ผู้สมัครจะต้องเป็นลูกจ้างของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งต่อไปนี้ ในการส่งไปฝึกงาน

- ลูกจ้างรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น หรือกิจการสาชาารูปโภค
- JOINT VENTURE หรือบริษัทในเครือ
- องค์กรซึ่งติดต่อทางธุรกิจกับหน่วยงานที่รับผู้ฝึกงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี หรือติดต่อธุรกิจด้วยกันเกิน 1 พันล้านบาทใน 1 ปี

(7) กรณีผู้ฝึกงานต้องฝึกงานโดยการทำงานด้วย ช่วงทำงานต้องน้อยกว่า 2 ใน 3 ของระยะเวลาฝึกงานทั้งหมด (กรณีฝึกงานหลายแห่ง ช่วงเวลาของแต่ละแห่งต้องนับรวมกัน)

(8) ผู้ปฏิบัติการ ผู้จัดการ และบุคคลที่ทำการฝึกของหน่วยงานที่รับผู้ฝึกงาน ต้องไม่เคยประพฤติดัวเสื่อมเสียในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา

(9) องค์การกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานเรื่องการฝึกงาน จะต้องไม่มุ่งแสวงหาผลกำไร และเจ้าหน้าที่ในองค์การนี้ต้องไม่ประพฤติเสื่อมเสียในระยะ 3 ปีที่ผ่านมาด้วย

3. หน้าที่ของญี่ปุ่น

3.1 ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมืออย่างรุนแรง และต้องการแรงงานต่างชาติอย่างมาก เพราะแรงงานญี่ปุ่นรุ่นใหม่มีการศึกษาสูงขึ้น และแรงงานกลุ่มหนุ่มสาวของญี่ปุ่นไม่ชอบทำงานหนัก งานสกปรก และงานเสี่ยงอันตราย แต่ทางการญี่ปุ่นก็เปิดโอกาสให้คนต่างชาติเข้าไปทำงานในญี่ปุ่นโดยถูกต้องตามกฎหมาย เฉพาะลักษณะงาน 13 อาชีพ คือ

- (1) ศาสตราจารย์ หรือ PROFESSOR ในสถาบันการศึกษา
- (2) ผู้ลงทุน / นักธุรกิจ
- (3) ศิลปิน
- (4) วิศวกร
- (5) นักกฎหมาย / นักบัญชี
- (6) ผู้ให้บริการทางการแพทย์
- (7) นักวิจัย (RESERCHER)
- (8) ผู้บรรยาย / อาจารย์ (INSTRUCTOR) ในสถาบันการศึกษา
- (9) ช่างฝีมือ (SKILLED LABOUR) ที่เฉพาะเจาะจง เช่น ช่างสีชั้นดี พ่อครัวไทย เป็นต้น
- (10) คนงานของบริษัทร่วมลงทุนญี่ปุ่นที่ถูกส่งไปประจำการ
- (11) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านมนุษยศาสตร์ / องค์การระหว่างประเทศ

(12) นักข่าว

(13) ผู้ฝึกงาน (TRAINEE)

จะเห็นได้ว่า ผู้ป้อนยอมรับแรงงานต่างชาติ ที่มีทักษะ หรือความชำนาญ แต่สำหรับ
แรงงานไร้ฝีมือนั้น ผู้ป้อนได้พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน และนำมาตรการที่มีผลในทางปฏิบัติ
การ ค่าเงินงานใด ๆ ที่จำเป็นในเรื่องนี้ จะต้องเป็นการมองในระยะยาว (LONG-TERM
PERSPECTIVE) เนื่องจากการยอมรับแรงงานต่างชาติเข้ามาในญี่ปุ่น จะมีผลกระทบ
กระเทือนอย่างใหญ่หลวงต่อสังคม เศรษฐกิจ และความสงบสุขในญี่ปุ่น และผู้นำของญี่ปุ่น
เองก็ได้กล่าวเตือนว่า รัฐบาลญี่ปุ่นไม่ควรแก้ไขปัญหาแรงงานต่างชาติอย่างเร่งรีบ เพียง
เพราะเหตุผลของการขาดแคลนแรงงานญี่ปุ่น แต่ควรศึกษาปัญหาอย่างระมัดระวัง เพื่อแสวง
หาแนวนโยบายที่จะได้รับความเห็นชอบจากประชาชนชาวญี่ปุ่น

ทางด้านปฏิกริยาของชาวญี่ปุ่นโดยทั่วไปนั้น เห็นได้ชัดว่ายังมีความเห็นแตกต่างกัน
อยู่มาก เช่น สหพันธ์แรงงานญี่ปุ่น ก็ได้แสดงการต่อต้านการเปิดรับแรงงานต่างชาติเพราะ
เกรงว่า คนงานต่างชาติที่เข้ามาจะยินยอมรับอัตราค่าจ้างต่ำ อันจะเป็นการทำให้อำนาจ
ต่อรองของสหภาพ และสหพันธ์ลูกจ้าง ในการขอเพิ่มค่าจ้าง และสวัสดิการของคนงานญี่ปุ่น
อ่อนลง ส่วนบริษัทขนาดใหญ่ที่เน้นประสิทธิภาพของแรงงาน มากกว่าการจ้างแรงงานที่ราคา
ถูก และองค์การนายจ้าง ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการนำเข้าแรงงานราคาถูก เข้ามาในญี่ปุ่น
เพราะจะทำให้การปรับโครงสร้างทางอุตสาหกรรม ที่กำลังดำเนินอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ
เชิงขำลง ในขณะที่บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก ต้องการลดต้นทุนการผลิต โดยใช้
แรงงานต่างชาติ ที่มีค่าจ้างแรงงานถูกกว่า

3.2 การรับผู้ฝึกงานต่างชาติเข้าไปฝึกงานในโรงงานขนาดกลางและเล็กของญี่ปุ่น ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากองค์กรเอกชนของญี่ปุ่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยญี่ปุ่น ตลอดจนสื่อมวลชนญี่ปุ่นว่า เป็นการใช้แรงงานราคาถูกอย่างแอบแฝง (DISGUISED CHEAP LABOUR) และแม้แต่รายงานการสำรวจข้อเท็จจริงของผู้ฝึกงานต่างชาติ ซึ่งดำเนินการสำรวจโดยกรมการตรวจคนเข้าเมือง เมื่อเดือนสิงหาคม คศ.1989 ใน 40 บริษัท ที่รับผู้ฝึกงานต่างชาติ ซึ่งมีผู้เข้ารับการฝึกงานรวม 547 คน ก็มีรายงานผลในทางลบกับญี่ปุ่น สรุปได้ดังนี้

(1) มีกิจการเป็นจำนวนมากพอสมควร ที่รับชาวต่างชาติมาทำงานในฐานะผู้ใช้แรงงาน โดยแอบอ้างว่าเป็นผู้ฝึกงาน

(2) มีกิจการบางส่วนที่ไม่ดำเนินการฝึกงานตามกำหนดการ ที่ได้รายงานต่อกรมการตรวจคนเข้าเมือง เช่น ไม่มีการฝึกภาคทฤษฎี ให้ผู้ฝึกงานทำงานเหมือนคนงานธรรมดา โดยไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อการฝึกงาน หรือการใช้แรงงาน นอกจากนั้น ยังมีการฉ้อโกงระยะเวลาของการฝึกงานยืดยาวไปถึงยามวิกาล

(3) มีหลักฐานของการฝึกงานส่วนหนึ่งที่เห็นว่า หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกงานแล้วไม่สามารถนำกลับไปยังประเทศของผู้ฝึกได้

3.3 ไม่ว่าจะจะมีผู้คัดค้านและสนับสนุน โครงการรับผู้ฝึกงานต่างชาติของญี่ปุ่นก็จะต้องมีต่อไป แต่อาจจะพัฒนาขึ้น เพื่อมิให้ถูกประนามว่าเอาเปรียบ และเพื่อแสดงความมีคุณธรรมรูปแบบของการรับผู้ฝึกงานต่างชาติ ก็อาจจะได้รับการพัฒนาขึ้นให้ได้ประโยชน์มากขึ้น ทั้งผู้รับการฝึก บริษัทนายจ้างและบริษัทผู้ส่งคนงานต่างชาติไปฝึก ซึ่งโครงการ INTERNSHIP ของ JITCO ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป นับว่าเป็นโครงการฝึกอบรมที่พัฒนารูปแบบ และย่อมจะไม่ก่อให้เกิดความกังวลใจแก่ญี่ปุ่น เพราะผู้รับการฝึกต่างชาติ จะอยู่ได้เพียงคนละ 2 ปี ซึ่งเป็นการถ่ายเทผู้ฝึกงานต่างชาติอย่างมีระบบ

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่น" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสถานะอันแท้จริงของคนงานไทย ซึ่งถูกส่งไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานว่า คนงานไทยไปฝึกงานเพื่อเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ และถ่ายทอดเทคโนโลยีเหล่านั้น มาปรับใช้กับงานในประเทศไทย

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่น" มีขอบเขตการวิจัยเฉพาะผู้ฝึกงานไทย ซึ่งกำลังฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น ในช่วงระหว่างวันที่ 10 ตุลาคม - 7 พฤศจิกายน 2535

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานวิจัยภาคสนาม ณ เมืองโตเกียว เมืองเกียวโต และเมืองนาโกย่า ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ 10 ตุลาคม - 7 พฤศจิกายน 2535

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกงานของผู้ฝึกงานไทย ในประเทศญี่ปุ่นทุก ๆ ด้าน จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ

5.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโตเกียว ผู้รับผิดชอบด้านการคุ้มครองและดูแลแรงงานไทยในประเทศญี่ปุ่น

5.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานญี่ปุ่น ซึ่งรับผิดชอบด้านการหางานของคนงานต่างชาติในประเทศญี่ปุ่น

5.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์องค์กร ซึ่งเป็น NON-PROFIT ORGANIZATION ซึ่งดำเนินการเรื่องการรับแรงงานต่างชาติมาฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น

5.4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายจ้าง/ผู้บริหารของสถานประกอบการญี่ปุ่นที่รับ
คนงานไทยเข้าฝึกงาน

5.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนงานไทยซึ่งฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น

5.6 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนงานไทยในกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งทราบเรื่องผู้ฝึกงาน
ไทย เช่น คนงานไทยซึ่งทำงานในญี่ปุ่นโดยถูกกฎหมาย คนงานไทยซึ่งลักลอบทำงานในญี่ปุ่น
โดยผิดกฎหมาย

5.7 ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน หรือฝึกงานของคนงานไทย ใน
โรงงานต่าง ๆ

5.8 ข้อมูลจากทะเบียนการขออนุญาตนำลูกจ้างไปฝึกงานต่างประเทศ ของ
สำนักงานบริหารงานแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน

ผู้วิจัยได้วางแผนที่จะเก็บข้อมูลจากผู้ฝึกงานไทย และนายจ้างญี่ปุ่น 2 วิธี คือ
วิธีที่ 1 จากการไปพบและสัมภาษณ์โดยตรงจากนายจ้าง 10 ราย และผู้ฝึกงานไทย 100
ราย และ วิธีที่ 2 ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้นายจ้าง 10 รายและผู้ฝึกงาน 100
ราย ตอบและส่งกลับมายังที่อยู่ของ HOST SCIENTIST ที่ INSTITUTE OF DEVELOPING
ECONOMIES ปรากฏว่า วิธีที่ 2 ไม่ประสบความสำเร็จ

จำนวนคนต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยอันจำแนกตามประเภทการลงตรา

(ข้อมูลจาก Tokyo Immigration Office)

ปี ประเภทการลงตรา	ปี 2535	ปี 2536		
		จำนวน	การเปลี่ยนแปลง%	สัดส่วน %
รวม	3,251,753	3,040,719	-6.5	100.00
Diplomat	8,301	8,649	4.2	0.28
Official	14,058	11,102	-21.0	0.37
Professor	843	1,045	24.0	0.03
Artist	40	95	137.5	0.00
Religious Activities	2,015	1,755	-12.9	0.06
Journalist	283	255	-9.9	0.01
Investor/ Business Manager	1,388	1,026	-26.1	0.03
Legal/ Accounting Services	7	4	-42.9	0.00
Medical Services	4	3	-25.0	0.00
Researcher	860	812	-5.6	0.03
Instructor	2,573	2,635	2.4	0.09
Engineer	2,979	1,758	-41.0	0.06
Specialist in Humanities/ International Service	5,703	5,265	-7.7	0.17
Intracompany Transferee	4,639	4,438	-4.3	0.15
Entertainer	84,368	76,242	-9.6	2.51
Skilled Labour	2,441	1,768	-27.6	0.06
Cultural Activities	3,538	4,052	14.5	0.13
Temporary Visitor	2,984,805	2,806,215	-6.0	92.29
College Student	10,368	10,722	3.4	0.35
Pre-college Student	27,367	18,127	-33.8	0.60
Trainee	43,627	39,795	-8.8	1.31
Dependent	14,399	13,926	-3.3	0.46
Designated Activities	5,744	4,752	-17.3	0.16
Spouse or Child of Japanese National	25,552	20,583	-19.4	0.68
Spouse or Child of Permanent Resident	254	261	2.8	0.01
Long Term Resident	5,597	5,434	-2.9	0.18

จำนวนคนต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย
จำแนกตามสัญชาติและประเภทการลงตรา ประจำปี 2536

ประเภทการ ลงตรา	รวมทั้งสิ้น	Diplomat, official	Professor	Artist	Religious Activities	Journalist	Investor/ Business Manager	Legal/ Accounting Services	Medical Services
สัญชาติ	(100.0%)	(0.65)	(0.03)	(0.00)	(0.06)	(0.01)	(0.03)	(0.00)	(0.00)
รวมทั้งสิ้น	3,040,719	19,751	1,045	95	1,755	255	1,026	4	3
เอเชีย									
รวม	1,974,537	7,634	284	34	161	25	146		1
เกาหลี	763,209	3,121	83	4	112	18	43		
ไต้หวัน	640,563	8	8		4	2	17		
ฮ่องกง	139,865	62	3		3		5		
(สัญชาติอังกฤษ)	(109,314)	(60)	(3)		(3)		(5)		
จีน	127,446	866	135	13	1	1	38		1
ฟิลิปปินส์	77,170	655	5		16		2		
ไทย	63,432	275	7		1	1			
มาเลเซีย	42,263	169	1		2		2		
สิงคโปร์	36,800	24	1	1	2		6		
อินโดนีเซีย	29,129	1,003	5		4	1	5		
อินเดีย	17,251	241	13	16	1		16		
อิหร่าน	3,419	79	1			1	1		
อื่น ๆ	33,990	1,131	22		15	1	11		
ยุโรป									
รวม	355,563	4,252	281	47	134	69	225	2	
อังกฤษ	91,997	454	55	3	27	33	75	2	
เยอรมัน	57,176	1,087	49	5	12	22	48		
ฝรั่งเศส	42,533	318	29	4	4	4	35		
รัสเซีย	30,180	784	68	28	1	1	2		
อิตาลี	24,002	331	11	1	4		7		
เนเธอร์แลนด์	16,329	160	4				7		
สวีเดน	13,561	135	4		1		16		
อื่น ๆ	79,785	983	61	6	85	9	35		
อเมริกา									
รวม	11,956	1,062	9		2	2	6		
อเมริกาใต้	2,849	74			1	2	1		
อื่น ๆ	9,107	988	9		1		5		
อเมริกาเหนือ									
รวม	555,003	5,249	431	11	1,385	151	617	2	2
สหรัฐอเมริกา	477,117	4,527	388	8	1,335	149	598	2	2
แคนาดา	63,958	300	42	3	45	2	17		
เม็กซิโก	9,536	231	1		4		1		
อื่น ๆ	4,392	191			1		1		
อเมริกาใต้									
รวม	70,290	615	7	1	7	1	5		
บราซิล	44,804	215	5		4	1	4		
เปรู	11,324	55							
อื่น ๆ	14,152	345	2	1	3		1		
ออสเตรเลีย									
รวม	72,248	924	33	2	66	7	27		
ออสเตรเลีย	51,541	655	21	2	45	6	25		
นิวซีแลนด์	19,962	84	12		17	1	2		
อื่น ๆ	1,745	185			4				
นิวซีแลนด์	1,132	15							

ประเภทการ ลงตรา		Researcher	Instructor	Engineer	Specialist in Humanities/ International Services	Intracompany Transferees	Entertainer	Skilled Labour	Cultural Activities
สัญชาติ		(0.03)	(0.09)	(0.06)	(0.17)	(0.15)	(2.51)	(0.06)	(0.13)
รวมทั้งสิ้น		812	2,635	1,758	5,265	4,438	76,242	1,768	4,052
เอเชีย	รวม	308	35	918	677	1,256	49,867	1,600	2,100
	เกาหลี	58	15	71	141	528	2,216	130	457
	ไต้หวัน	8	1	45	52	63	1,379	79	51
	ฮ่องกง (สัญชาติอังกฤษ)	2		14	27	19	138	198	11
	จีน	141	14	572	321	359	1,641	756	1,220
	ฟิลิปปินส์	7	2	104	30	71	42,612	41	65
	ไทย	7		4	19	37	886	115	39
	มาเลเซีย	13		14	9	14	317	2	9
	สิงคโปร์	1	1	11	20	27	20		13
	อินโดนีเซีย	7		11	2	26	292	5	33
	อินเดีย	27	1	41	19	80	83	181	83
	อิหร่าน	2		1	3	8	13	2	7
	อื่น ๆ	35	1	30	34	24	270	91	112
ยุโรป	รวม	328	497	217	1,202	777	14,543	69	912
	อังกฤษ	50	451	63	795	289	2,569	13	102
	เยอรมัน	55	1	18	74	159	1,852	9	171
	ฝรั่งเศส	23	4	44	135	106	1,195	11	183
	รัสเซีย	95	3	5	37	10	3,936	2	85
	อิตาลี	11	2	4	20	14	951	13	22
	เนเธอร์แลนด์	14		9	12	14	507	2	59
	สวีเดน	3		6	9	16	133	1	31
	อื่น ๆ	77	36	68	119	169	3,390	18	259
อเมริกา	รวม	17	1	11	6	7	229		50
	อเมริกาใต้		1	5	1	3	100		3
	อื่น ๆ	17		6	5	4	129		47
อเมริกาเหนือ	รวม	137	1,816	575	2,934	2,265	9,215	33	844
	สหรัฐอเมริกา	105	1,432	542	2,345	2,184	7,825	29	721
	แคนาดา	26	384	33	588	65	617	1	111
	เม็กซิโก	5				14	290	2	6
	อื่น ๆ	1			1	2	483	1	6
อเมริกาใต้	รวม	3	2	5	20	26	1,266	37	29
	บราซิล	3	2	4	9	22	878	36	21
	เปรู			1	1		21		1
	อื่น ๆ				10	4	367	1	7
ออสเตรเลีย	รวม	19	284	32	425	107	1,114	29	117
	ออสเตรเลีย	15	170	30	268	80	978	11	101
	นิวซีแลนด์	4	114	2	154	26	123	18	16
	อื่น ๆ				3	1	13		

ประเภทการ ลงตรา	Temporary Visitor						College Student	Pre-college Student	Trainee	
	Sightseeing (54.85)	Business (29.06)	Cultural Activities (2.50)	Visiting Relatives (4.43)	Others (1.45)	Sub-Total (92.29)				
สัญชาติ	(54.85)	(29.06)	(2.50)	(4.43)	(1.45)	(92.29)	(0.35)	(0.60)	(1.31)	
รวมทั้งสิ้น	1,667,799	883,628	76,030	134,583	44,175	2,806,215	10,722	18,127	39,795	
เอเชีย	รวม	1,194,410	495,441	38,464	73,722	27,765	1,829,802	7,802	16,763	34,889
	เกาหลี	397,127	268,948	19,584	41,646	14,653	741,958	2,091	4,973	3,224
	ไต้หวัน	567,411	53,558	1,578	10,593	2,240	635,380	1,086	1,225	448
	ฮ่องกง	110,893	25,254	442	1,554	466	138,609	122	405	113
	(สัญชาติอังกฤษ)	(88,060)	(18,709)	(371)	(956)	(286)	(108,382)	(91)	(328)	(90)
	จีน	11,311	55,884	8,796	5,051	1,226	82,268	2,909	9,162	15,688
	ฟิลิปปินส์	7,578	9,070	820	7,235	4,263	28,966	195	109	2,942
	ไทย	30,507	21,640	830	2,474	1,461	56,921	280	225	4,075
	มาเลเซีย	20,364	15,212	1,171	1,361	794	38,902	250	215	2,174
	สิงคโปร์	20,120	12,979	2,275	612	273	36,259	48	36	242
	อินโดนีเซีย	12,957	8,233	656	950	854	23,650	238	52	3,433
	อินเดีย	3,940	9,858	743	576	443	15,560	74	16	544
	อิหร่าน	804	1,804	78	213	131	3,830	42	4	105
	อื่น ๆ	11,398	13,001	1,482	1,448	961	28,290	467	341	1,901
ยุโรป	รวม	137,451	158,820	14,777	9,627	6,830	327,505	870	356	1,192
	อังกฤษ	32,427	46,956	2,590	3,157	979	86,109	181	79	124
	เยอรมัน	21,492	26,024	2,297	1,487	1,663	52,963	192	65	103
	ฝรั่งเศส	17,785	18,178	1,956	1,226	883	40,028	86	53	26
	รัสเซีย	14,746	7,109	1,675	150	704	24,384	93	13	297
	อิตาลี	9,078	11,621	1,130	318	352	22,499	30	19	10
	เนเธอร์แลนด์	4,998	8,680	773	621	353	15,425	25	12	17
	สวีเดน	5,821	6,075	329	622	260	13,107	12	10	18
อื่น ๆ	31,104	34,177	4,027	2,046	1,636	72,990	251	105	507	
แอฟริกา	รวม	3,168	4,780	569	262	270	9,049	135	15	1,131
	แอฟริกาใต้	817	1,466	172	47	65	2,567	2	2	70
	อื่น ๆ	2,351	3,314	397	215	205	6,482	133	13	1,061
อเมริกาเหนือ	รวม	261,614	194,593	17,010	40,609	7,898	521,724	1,434	445	766
	สหรัฐอเมริกา	213,578	177,478	14,407	37,162	7,099	449,724	1,250	327	143
	แคนาดา	39,927	14,291	2,239	3,065	615	60,137	115	106	32
	เม็กซิโก	6,185	1,732	248	255	98	8,518	51	6	342
อื่น ๆ	1,924	1,092	116	127	86	3,345	18	6	243	
อเมริกาใต้	รวม	39,318	5,682	710	6,500	511	52,721	244	51	1,523
	บราซิล	24,908	2,462	277	2,302	212	30,161	154	31	565
	เปรู	6,606	510	62	3,091	95	10,364	22	5	223
	อื่น ๆ	7,804	2,710	371	1,107	204	12,196	68	15	735
ออสเตรเลีย	รวม	31,236	24,005	4,470	3,763	859	64,333	233	490	289
	ออสเตรเลีย	22,725	16,504	3,379	2,535	576	45,719	180	376	40
	นิวซีแลนด์	8,122	6,926	927	1,159	229	17,363	31	108	8
อื่น ๆ	389	575	164	69	54	1,251	22	6	241	

II

ผลการสำรวจผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น

จำนวนตัวอย่างคนงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ที่นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/PC⁺ ทั้งหมด 130 คน มีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1 เพศ

จากจำนวนตัวอย่างคนงานที่นำมาวิเคราะห์ ในจำนวนนี้เป็นเพศชาย 79 คน หรือร้อยละ 60.8 ของคนงานทั้งหมด และเป็นหญิง 51 คน หรือร้อยละ 39.2 ของคนงานทั้งหมด

2 อายุ

จากตัวอย่างคนงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น พบว่า คนงานที่ไปฝึกงานมีอายุตั้งแต่ 19 ถึง 40 ปี อายุเฉลี่ยของคนงานคือ 26.21 ปี โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.86 จากการแบ่งอายุออกเป็น 6 ช่วงคือ อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี, อายุ 21-25 ปี, อายุ 26-30 ปี, อายุ 31-35 ปี, อายุ 36-40 ปี และอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป คนงานที่มีอายุตั้งแต่ 21 ถึง 25 ปี จะมีจำนวนมากที่สุดคือ 64 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.2 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 33 คน และคนงานหญิง 31 คน (คิดเป็นร้อยละ 51.6 และ 48.4 ของคนงานที่มีอายุ 21-25 ปี ตามลำดับ)

คนงานที่มีอายุตั้งแต่ 26 ถึง 30 ปี มีจำนวน 29 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.3 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 19 คน และคนงานหญิง 10 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.5 และ 34.5 ของคนงานที่มีอายุ 26-30 ปี ตามลำดับ)

คนงานที่มีอายุตั้งแต่ 31 ถึง 35 ปี มีจำนวน 22 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.9 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 21 คน และคนงานหญิง 1 คน (ร้อยละ 95.5 และ 4.5 ของคนงานที่มีอายุ 31-35 ปี ตามลำดับ)

คนงานที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีจำนวน 9 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.9 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานหญิงทั้งหมด

คนงานที่มีอายุตั้งแต่ 36 ถึง 40 ปี มีจำนวน 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.6 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชายทั้งหมด

3 สถานภาพการสมรส

จากตัวอย่างคนงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ศึกษาสถานภาพการสมรส พบว่าคนงานส่วนใหญ่เป็นโสด คือคิดเป็นร้อยละ 76.2 ของจำนวนคนงานทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ ส่วนคนงานที่สมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 23.8 ของจำนวนคนงานทั้งหมด

4 ภูมิภาคเนาเดิม

จากจำนวนคนงานทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ 130 คน คนงานส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือมีจำนวน 49 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.7 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 34 คน และคนงานหญิง 15 คน (คิดเป็นร้อยละ 69.4 และ 30.6 ของคนงานที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ)

รองลงมาคือ ภาคกลาง มีจำนวนคนงาน 37 คน หรือร้อยละ 28.5 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 25 คน และคนงานหญิง 12 คน (คิดเป็นร้อยละ 67.6 และ 32.4 ของคนงานที่มาจากภาคกลาง ตามลำดับ)

กรุงเทพมหานคร มีจำนวนคนงานที่มาจากกรุงเทพมหานคร 20 คน หรือร้อยละ 15.4 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 13 คน และคนงานหญิง 7 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.0 และ 35.0 ของคนงานที่มาจากกรุงเทพมหานครตามลำดับ)

ภาคเหนือ มีคนงานที่มาจากภาคเหนือ 16 คน หรือร้อยละ 12.3 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 4 คน และคนงานหญิง 12 คน (คิดเป็นร้อยละ 25.0 และ 75.0 ของคนงานที่มาจากภาคเหนือ ตามลำดับ)

ภาคใต้ มีคนงานที่มาจากภาคใต้ 8 คน หรือร้อยละ 6.2 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 3 คน และคนงานหญิง 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ 62.5 ของคนงานที่มาจากภาคใต้ ตามลำดับ)

5 ระดับการศึกษา

จากตัวอย่างคนงานที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ศึกษาในระดับการศึกษา โดยเรียงตามระดับการศึกษาที่มีความถี่สูงสุดไปต่ำสุดดังนี้

ระดับอาชีวศึกษา จำนวนคนงานที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเท่ากับ 57 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.8 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 55 คนและคนงานหญิง 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 96.5 และ 3.5 ของคนงานที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ตามลำดับ)

ระดับมัธยมศึกษา จำนวนคนงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเท่ากับ 46 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 35.4 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 14 คน และคนงานหญิง 32 คน (คิดเป็นร้อยละ 30.4 และ 69.6 ของคนงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตามลำดับ)

ระดับประถมศึกษา จำนวนคนงานที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเท่ากับ 21 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.2 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชาย 5 คน และคนงานหญิง 16 คน (คิดเป็นร้อยละ 23.8 และ 76.2 ของคนงานที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตามลำดับ)

ระดับปริญญาตรี จำนวนคนงานที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเท่ากับ 4 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.1 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชายทั้งหมด

ระดับปริญญาโท จำนวนคนงานที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่ากับ 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.5 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งเป็นคนงานชายและหญิงอย่างละ 1 คน

เมื่อพิจารณาสมมติฐาน

H_0 : เพศและระดับการศึกษาของคนงานเป็นอิสระต่อกัน

H_1 : เพศและระดับการศึกษาของคนงานไม่เป็นอิสระต่อกัน

โดยใช้ระดับนัยสำคัญ 0.05

พบว่า เพศและระดับการศึกษาของคนงานที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % (โดยคนงานชายที่ไปฝึกงานส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนคนงานหญิงที่ไปฝึกงานส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น)

6 นายจ้างหรือสถานประกอบการในญี่ปุ่น

ตัวอย่างคนงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ที่นำมาวิเคราะห์นี้ได้จากการเก็บข้อมูลจากสถานประกอบการในญี่ปุ่น 10 แห่ง ดังนี้

สถานประกอบการ A (01) เป็นกิจการสิ่งทอ เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน จำนวน 10 คน เป็นคนงานหญิงทั้งหมด

สถานประกอบการ B (02) เป็นกิจการทำสายพานยาง เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงานจำนวน 6 คน เป็นคนงานชายทั้งหมด

สถานประกอบการ C (03) เป็นกิจการทำแอร์คอนดิชัน เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงานจำนวน 15 คน เป็นคนงานชาย 13 คน และคนงานหญิง 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 86.67 และ 13.33 ของตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ สถานประกอบการ C ตามลำดับ)

สถานประกอบการ D (04) เป็นกิจการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน 25 คน เป็นคนงานหญิงทั้งหมด

สถานประกอบการ E (05) เป็นกิจการประกอบรถยนต์ เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน 3 คน เป็นคนงานชายทั้งหมด

สถานประกอบการ F (06) เป็นสหกรณ์ เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน 1 คน เป็นคนงานชาย

สถานประกอบการ G (07) เป็นกิจการประกอบรถยนต์ เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน 22 คน เป็นคนงานชายทั้งหมด

สถานประกอบการ H (08) เป็นกิจการผลิตหลอดภาพโทรทัศน์และจอภาพคอมพิวเตอร์ เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน 22 คน เป็นคนงานชาย 8 คน และคนงานหญิง 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 36.36 และ 63.64 ของตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ สถานประกอบการ H ตามลำดับ)

สถานประกอบการ I (09) เป็นกิจการผลิตลูกกอล์ฟใช้กับเครื่องถ่ายเอกสาร เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน 10 คน เป็นคนงานชายทั้งหมด

สถานประกอบการ J (10) เป็นกิจการประกอบรถยนต์ เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่
ไปฝึกงาน 16 คน เป็นคนงานชายทั้งหมด

สถานประกอบการที่คนงานไทยไปฝึกงานข้างต้น มีสาขาที่เป็นสถานประกอบการใน
ไทย ยกเว้นสถานประกอบการ F ไม่มีสถานประกอบการในไทย

7 ประเภทกิจการของสถานประกอบการในญี่ปุ่น

จากตัวอย่างคนงานไทยที่ฝึกงาน -- ๗ ประเทศญี่ปุ่น ที่นำมาวิเคราะห์พิจารณาตาม --
ประเภทของกิจการ ที่คนงานไทยไปฝึกงานได้ดังนี้

การผลิตสิ่งทอ สิ่งทอ และเครื่องแต่งกาย (*Manufacture of textile and
wearing apparel : IND. CODE 32*) เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงานในกิจการ
ประเภทนี้ได้ 35 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.9 ของตัวอย่างทั้งหมดที่เก็บมา เป็นคนงาน
หญิงทั้งหมด

การผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี น้ำมันปิโตรเลียม ถ่านหิน ยาง และ พลาสติก
(*Manufacture of chemicals and chemical, petroleum, coal, rubber,
and plastic products : IND. CODE 35*) เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน
ในกิจการประเภทนี้ได้ 16 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.3 ของตัวอย่างทั้งหมดที่เก็บมา
เป็นคนงานชายทั้งหมด

การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ (*Manufacture of fabricated
metal products, machinery and equipment : IND. CODE 38*) เก็บตัวอย่าง
คนงานไทยที่ไปฝึกงานในกิจการประเภทนี้ได้ 78 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.0 ของ
ตัวอย่างทั้งหมดที่เก็บมา เป็นคนงานชาย 62 คน และคนงานหญิง 16 คน (คิดเป็น
ร้อยละ 79.49 และ 20.51 ของคนงานที่ฝึกงานในสถานประกอบการประเภทนี้)

บริการทางสังคม และบริการชุมชนที่เกี่ยวข้องกัน (*Social and related community services* , IND. CODE 93) เก็บตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงานในกิจการประเภทนี้ได้ 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.8 ของตัวอย่างทั้งหมดที่เก็บมา เป็นคนงานชาย

8 ประเภทกิจการของสถานประกอบการในไทย

คนงานไทยที่ไปฝึกงานในสถานประกอบการในญี่ปุ่นในประเภทอุตสาหกรรม 32, 35, และ 38 จะทำงานในสถานประกอบการประเภทเดียวกันในไทย (ซึ่งเป็นสาขาของสถานประกอบการในญี่ปุ่น) ยกเว้นคนงานที่ฝึกงานในสถานประกอบการประเภท 93 ไม่ได้ทำงานในสถานประกอบการในไทย

9 สาขาช่างที่ได้รับการฝึก

จากตัวอย่างคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ทิศารณาตามสาขาช่างที่ได้รับการฝึก ดังนี้

สาขาวิศวกรไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (023) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 3 คน หรือร้อยละ 2.3 ของคนงานทั้งหมด ซึ่งคนงานทั้งสามคน เป็นคนงานชาย

สาขาวิศวกรเคมี (025) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 1 คน เป็นคนงานชาย คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างเขียนแบบ (032) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 5 คน เป็นคนงานชายทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 3.8 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างเทคนิควิศวกรรมเคมี (036) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 1 คน เป็นคนงานชาย คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของคนงานทั้งหมด

สาขาผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมิได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น (199) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 1 คน เป็นคนงานชาย คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างทอผ้าและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน (754) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 10 คน เป็นคนงานหญิงทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 7.7 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และช่างประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย (791) มีคนงานที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 25 คน เป็นคนงานหญิงทั้งหมด — คิดเป็นร้อยละ 19.2 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างเหล็ก ช่างทำเครื่องมือ และพนักงานเครื่องกล ซึ่งมิได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น (839) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 1 คน เป็นคนงานชาย คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างปรับและช่างประกอบเครื่องจักร (841) มีคนงานที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 19 คน เป็นคนงานชาย 6 คน และเป็นคนงานหญิง 13 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างซ่อมเครื่องกลยานยนต์ (843) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 41 คน เป็นคนงานชาย 40 คน และเป็นคนงานหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างประกอบเครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (853) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 3 คน เป็นคนงานชาย คิดเป็นร้อยละ 2.3 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างไฟฟ้าและช่างเดินสายไฟ (855) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 1 คน เป็นคนงานไทย คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของคนงานทั้งหมด

สาขาช่างเชื่อมโลหะและช่างตัดโลหะด้วยเปลวไฟ (872) มีคนงานไทยที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 8 คน เป็นคนงานชาย 6 คน และคนงานหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 ของคนงานทั้งหมด

สาขาผู้ทำผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก (ยกเว้นทำยางรถ และปะยางรถด้วยวิธีอื่น : 901) มีคนงานที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 10 คน เป็นคนงานชายทั้งหมด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 7.7 ของคนงานทั้งหมด

— สาขาช่างทาสีซึ่งไม่ได้จัดประเภทในข้ออื่น (939) มีคนงานที่ได้รับการฝึกในสาขานี้ 1 คน เป็นคนงานชาย คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของคนงานทั้งหมด

10 ระยะเวลาที่ฝึกงาน (เดือน)

ระยะเวลาที่ฝึกงานของคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น จะมีตั้งแต่ 2 ถึง 22 เดือน คนงานส่วนใหญ่จะฝึกงานเป็นระยะเวลาระหว่าง 7 ถึง 12 เดือน (มีจำนวน 56 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.1 ของคนงานทั้งหมด) รองลงมาคือ ฝึกงานเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน (มีจำนวน 54 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.5 ของคนงานทั้งหมด) ส่วนคนงานที่ฝึกงานมากกว่า 12 เดือน มีจำนวน 20 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.4 ของคนงานทั้งหมด ระยะเวลาฝึกงานเฉลี่ยเท่ากับ 10.65 เดือน โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.47 ระยะเวลาที่ฝึกงานสำหรับแต่ละสาขาช่างจะแตกต่างกันดังนี้

สาขาวิศวกรไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (023) , สาขาวิศวกรเคมี (025) , สาขาช่างเทคนิควิศวกรรมเคมี (036) , สาขาช่างเหล็ก ช่างทำเครื่องมือ และพนักงานเครื่องกล (839) , สาขาช่างปรับและช่างประกอบเครื่องจักร (841) , และสาขาช่างไฟฟ้าและช่างเดินสายไฟ (855) ใช้ระยะเวลาฝึกงานไม่เกิน 6 เดือน

สาขาช่างเขียนแบบ (๑32) , สาขาผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน (199) , สาขาช่างประกอบเครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (853) , และสาขาช่างทาสี (939) ใช้ระยะเวลาในการฝึกงานระหว่าง 7 ถึง 12 เดือน

สาขาช่างทอผ้าและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน (754) ใช้ระยะเวลาในการฝึกงานมากกว่า 12 เดือน

สาขาช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และช่างประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย (791) มีคนงานส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 64 ของคนงานที่ฝึกงานในสาขานี้) ใช้ระยะเวลาฝึกงาน 7 ถึง 12 เดือน และคนงานอีกส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 36) ใช้ระยะเวลาฝึกงานมากกว่า 12 เดือน

สาขาช่างซ่อมเครื่องกลยานยนต์ (843) มีคนงานส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 51.22) ใช้ระยะเวลาฝึกงานไม่เกิน 6 เดือน คนงานอีกร้อยละ 46.34 ใช้ระยะเวลาฝึกงาน 7 ถึง 12 เดือน และคนงานอีกร้อยละ 2.44 ต้องฝึกงานมากกว่า 12 เดือน

สาขาช่างเชื่อมโลหะและช่างตัดโลหะด้วยเปลวไฟ (872) คนงานร้อยละ 12.5 ของคนงานที่ฝึกงานในสาขานี้ใช้เวลาฝึกงานไม่เกิน 6 เดือน ส่วนคนงานอีกร้อยละ 87.5 ของคนงานที่ฝึกงานในสาขานี้ ใช้ระยะเวลาฝึกงาน 7 ถึง 12 เดือน

สาขาผู้ทำผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก (901) คนงานร้อยละ 60 ใช้ระยะเวลาฝึกงานไม่เกิน 6 เดือน และคนงานอีกร้อยละ 40 ของคนงานที่ฝึกงานในสาขานี้ ใช้ระยะเวลาฝึกงาน 7 ถึง 12 เดือน

11 ความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องฝึกงาน

จากตัวอย่างคนงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ที่นำมาวิเคราะห์พบว่า มีคนงาน 95 คน หรือร้อยละ 73.1 ของทั้งหมด มีความเห็นว่างานที่ทำอยู่จำเป็นที่จะต้องฝึกงาน ส่วนคนงานอีก 35 คน หรือร้อยละ 26.9 ของทั้งหมด มีความเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องฝึกงาน โดยคนงานที่ทำคำตอบว่าจำเป็นต้องฝึกงาน จะเป็นคนงานที่ฝึกงานในสาขาช่างรหัส (อูรหัสสาขาช่างในหัวข้อ 9 สาขาช่างที่ได้รับการฝึก) 023 , 025 , 032 , 036 , 199 , 839 , 855 , และ 939 ส่วนคนงานที่ตอบว่าไม่จำเป็นต้องฝึกงาน เป็นคนงานที่ฝึกงานในสาขาช่างรหัส 754 และ 853 นอกจากนี้ คนงานที่ฝึกงานในสาขาช่างรหัส 791 , 841 , 843 , 872 , และ 90 มีทั้งที่ตอบว่าจำเป็นต้องฝึกงานและตอบว่าไม่จำเป็นต้องฝึกงาน อย่างไรก็ตาม มีจำนวนคนงาน (ที่ฝึกงานในสาขาช่าง 791 , 841 , 843 , 872 , และ 901) ที่ตอบว่าจำเป็นต้องฝึกงานมากกว่าร้อยละ 50

12 ความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับความรู้ ความชำนาญ ที่ได้รับจากการฝึกงาน

จากตัวอย่างคนงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ที่นำมาวิเคราะห์พบว่า คนงานส่วนใหญ่ตอบว่าได้รับความรู้ ความชำนาญ ในเรื่องทฤษฎีและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ปานกลาง (มีจำนวน 90 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.2 ของคนงานทั้งหมด) รองลงมาคือ ตอบว่าได้รับความรู้ ความชำนาญ มาก (มีจำนวน 31 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.8 ของคนงานทั้งหมด) ส่วนคนงานที่ตอบว่าได้รับความรู้ ความชำนาญ น้อย และ ไม่ได้เลย มีจำนวน 6 คน (ร้อยละ 4.6 ของคนงานทั้งหมด) และ 3 คน (ร้อยละ 2.3 ของคนงานทั้งหมด) ตามลำดับ

13 **ความคิดเห็นของคณงานเกี่ยวกับการนำความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ จาก การฝึกงานในญี่ปุ่นไปใช้ในการปฏิบัติงานในประเทศไทย**

จากตัวอย่างคณงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ที่นำมาวิเคราะห์พบว่า คณงาน ส่วนใหญ่ตอบว่าจะนำความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์จากการฝึกงานไปใช้กับการทำงานในไทยได้ปานกลาง (มีจำนวน 88 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.7 ของคณงานทั้งหมด) รองลงมาคือ ตอบว่าจะนำความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ไปใช้ได้มาก (มีจำนวน 35 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.9 ของคณงานทั้งหมด) ส่วนคณงานที่ตอบว่าจะนำความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ไปใช้กับการทำงานในไทยได้น้อย และไม่ได้เลย มีจำนวน 5 คน (ร้อยละ 3.8 ของคณงานทั้งหมด) และ 2 คน (ร้อยละ 1.5 ของคณงานทั้งหมด) ตามลำดับ

เมื่อนำข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์จากการฝึกงานไปใช้ในการปฏิบัติงานในประเทศไทย มาพิจารณาร่วมกับความคิดเห็นของคณงานเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญที่ได้จากการฝึกงาน พบว่า คณงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.5 ของคณงานทั้งหมด) คิดว่าได้รับความรู้จากการฝึกงานปานกลาง และคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกงานไปใช้จริงได้ปานกลาง

เมื่อพิจารณาสมมติฐาน

H_0 : ความคิดเห็นทั้งสองเรื่องเป็นอิสระต่อกัน

H_1 : ความคิดเห็นทั้งสองเรื่องไม่เป็นอิสระต่อกัน

โดยใช้ระดับนัยสำคัญ 0.05

พบว่า **ความคิดเห็นของคณงานเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %**

14 ความคิดเห็นของคณงานเกี่ยวกับงานที่คาดว่าจะได้รับ หลังจากที่ถูกขับไปปฏิบัติงานใน ประเทศไทย

จากตัวอย่างคณงานไทยที่ฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ที่นำมาวิเคราะห์พบว่า คณงานส่วนใหญ่ตอบว่าคาดว่าจะได้ทำงานลักษณะเดียวกับที่ได้รับการฝึกงาน (มีจำนวน 93 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.5 ของคณงานทั้งหมด) รองลงมาคือ คาดว่าจะได้ทำงานอื่นซึ่งคล้าย ๆ กัน (มีจำนวน 24 คน หรือร้อยละ 18.5 ของคณงานทั้งหมด) , คาดว่าจะได้ทำงานที่มีลักษณะต่างกับที่ได้รับการฝึกโดยสิ้นเชิง (มีจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 9.2 ของคณงานทั้งหมด) , และยังไม่ทราบ (มีจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.8 ของคณงานทั้งหมด) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาลักษณะงานที่คณงานคาดว่าจะได้รับแยกตามสาขาช่างที่คณงานได้รับการฝึก พบว่า

คณงานที่ฝึกงานในสาขาวิศวกรรมเคมี (025) , สาขาช่างเทคนิค - วิศวกรรมเคมี (036) , สาขาช่างท่อส้ำและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน (754) สาขาช่างไฟฟ้าและช่างเดินสายไฟ (855) , สาขาช่างเชื่อมโลหะและช่างตัดโลหะด้วยเปลวไฟ (872) , และสาขาช่างทาสี (939) คาดว่าจะได้งานลักษณะเดียวกับที่ได้รับการฝึกงาน

คณงานที่ฝึกงานในสาขาผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน (199) , สาขาช่างเหล็ก ช่างทำเครื่องมือ และพนักงานเครื่องกล (839) , และสาขาช่างประกอบเครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (853) คาดว่าจะได้งานอื่นซึ่งคล้าย ๆ กันที่ได้รับการฝึก

คณงานที่ฝึกงานในสาขาผู้ทำผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก (901) มากกว่าร้อยละ 50 คาดว่าจะได้งานลักษณะเดียวกับที่ได้รับการฝึก ส่วนที่เหลือคาดว่าจะได้ทำงานอื่นที่คล้าย ๆ กัน

คนงานที่ฝึกงานในสาขาวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (023) , สาขาช่างเขียนแบบ (032) , และสาขาช่างปรับ และช่างประกอบเครื่องจักร (841) ส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50 ของคนงานที่ฝึกงานใน 3 สาขานี้) คาดว่าจะได้งานลักษณะเดียวกับที่ได้รับการศึกษา และคนงานอีกจำนวนหนึ่งคาดว่าจะได้งานที่แตกต่างไปจากที่ได้รับการศึกษา โดยสิ้นเชิง (ประมาณร้อยละ 11.11 ของคนงานที่ฝึกงานใน 3 สาขานี้)

คนงานที่ฝึกงานในสาขาช่างตัดเย็บเสื้อผ้าและช่างประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย (791), สาขาช่างซ่อมเครื่องกลยานยนต์ (843) ส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50 ของคนงานที่ฝึกงานใน 2 สาขานี้) คาดว่าจะได้งานลักษณะเดียวกับที่ได้รับการศึกษา รองลงมาคือ คาดว่าจะได้รับงานอื่นที่คล้ายกับที่ได้รับการศึกษา , คาดว่าจะได้รับงานที่แตกต่างไปจากที่ได้รับการศึกษาโดยสิ้นเชิง , และยังไม่ทราบว่า จะได้รับงานลักษณะใด ความลำบาก

15 ความคิดเห็นของคนงานเกี่ยวกับความต้องการที่จะกลับมาฝึกงานที่ญี่ปุ่นอีก ถ้ามีโอกาส

คนงานส่วนใหญ่ คือ 94 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 72.3 ตอบว่าต้องการกลับมาฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นอีก ถ้ามีโอกาส ส่วนคนงานอีก 36 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.7 ตอบว่าไม่ต้องการกลับมาฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นอีก โดยคนงานที่ตอบว่าต้องการกลับมาฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นอีก เป็นคนงานที่ฝึกงานในสาขาช่างรหัส 023, 025, 032, 036, 839, 841 , และ 939 ส่วนคนงานที่เหลือตอบว่า ไม่ต้องการกลับมาฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นอีก เป็นคนงานที่ฝึกงานในสาขาช่างรหัส 199 , 754 , 853 , และ 855 นอกจากนี้คนงานที่ฝึกงานในสาขาช่างรหัส 791 , 843 , 872 , และ 901 มีทั้งที่ตอบว่าต้องการกลับมาฝึกงานอีก และตอบว่าไม่ต้องการกลับมาฝึกงานอีก อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มคนงานที่ฝึกงาน

ในสาขาช่างรหัส 791 , 843 , และ 901 มีสัดส่วนของผู้ที่ตอบว่าต้องการกลับมาฝึกงาน
อีกมากกว่าร้อยละ 50 ส่วนในกลุ่มคนงานที่ฝึกงานในสาขาช่าง 872 มีสัดส่วนของผู้ที่ตอบ
ว่าต้องการกลับมาฝึกงานอีกไม่ถึงร้อยละ 50

16 เบี้ยเลี้ยงระหว่างฝึกงาน

เมื่อพิจารณาเบี้ยเลี้ยงระหว่างฝึกงานต่อเดือนที่คนงานไทยได้รับ พบว่า คนงานที่
ได้รับเบี้ยเลี้ยงระหว่างฝึกงานต่ำสุด จะได้รับเบี้ยเลี้ยง -50,000 เยนต่อเดือน ส่วน
คนงานที่ได้รับเบี้ยเลี้ยงระหว่างฝึกงานสูงที่สุด จะได้รับเบี้ยเลี้ยง 140,000 เยนต่อเดือน
เบี้ยเลี้ยงต่อเดือนเฉลี่ยที่คนงานไทยได้รับเท่ากับ 58,902.31 เยนต่อเดือน (ที่ระดับความ
เชื่อมั่น 95 %) โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12,302.79

เบี้ยเลี้ยงระหว่างฝึกงานซึ่งผู้ฝึกงานตัวอย่าง 130 คน ได้รับระหว่างฝึกงานนั้น มี
อัตราแตกต่างกันไป 13 อัตราดังนี้

- (1) 50,000 เยนต่อเดือน จำนวน 56 คน
- (2) 55,000 เยนต่อเดือน จำนวน 9 คน
- (3) 60,000 เยนต่อเดือน จำนวน 7 คน
- (4) 60,300 เยนต่อเดือน จำนวน 21 คน
- (5) 63,000 เยนต่อเดือน จำนวน 2 คน
- (6) 64,500 เยนต่อเดือน จำนวน 20 คน
- (7) 68,000 เยนต่อเดือน จำนวน 1 คน
- (8) 69,000 เยนต่อเดือน จำนวน 3 คน

- (9) 75,000 เยนต่อเดือน จำนวน 1 คน
- (10) 80,000 เยนต่อเดือน จำนวน 6 คน
- (11) 90,000 เยนต่อเดือน จำนวน 1 คน
- (12) 100,000 เยนต่อเดือน จำนวน 2 คน
- (13) 140,000 เยนต่อเดือน จำนวน 1 คน

สำหรับลำดับที่ 12 นั้น มีจำนวน 1 รายที่ได้รับการบรรจุงานที่ประเทศญี่ปุ่น โดยใช้วิชาผู้ฝึกงาน-จึงไม่มีเงินเดือนในประเทศไทย และ 1 รายเป็นช่างเทคนิคระดับสูง มีเงินเดือนในประเทศไทย

ลำดับที่ 13 เป็นการบรรจุงานที่ประเทศญี่ปุ่นใช้วิชาผู้ฝึกงาน ทำหน้าที่หัวหน้าพนักงานไทยและล่าม ไม่มีเงินเดือนในประเทศไทย

17 เงินเดือนในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาเงินเดือนในประเทศไทย ของคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น พบว่า คนงานที่มีเงินเดือนในประเทศไทยต่ำสุดคือ ไม่มีเงินเดือน (ไม่ได้ทำงานในสถานประกอบการในประเทศไทย) ส่วนคนงานที่ได้รับเงินเดือนในประเทศไทยสูงสุด ได้รับเงินเดือน 34,000 บาท (ไปฝึกงานเพียง 3 เดือน) เงินเดือนเฉลี่ยของคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นเท่ากับ 5,518 บาทหรืออยู่ระหว่าง 4,730.79 และ 6,305.21 บาท (ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %) โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4,579.353

18 ผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับจากนายจ้างญี่ปุ่น

18.1 ที่พัก

ในจำนวนคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 129 คน) พบว่าคนงานทุกคนได้รับการจัดหาที่พักให้จากนายจ้าง

18.2 ค่าเครื่องบินไป-กลับ

ในจำนวนคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 129 คน) พบว่ามีคนงาน 125 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.9 ได้รับค่าเครื่องบินไป-กลับ จากนายจ้างญี่ปุ่น ส่วนอีก 4 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.1 ไม่ได้รับค่าเครื่องบินไป-กลับ จากนายจ้างญี่ปุ่น --

18.3 นายจ้างพาไปเที่ยว

ในจำนวนคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 123 คน) พบว่า คนงาน 107 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.0 นายจ้างได้พาไปเที่ยว ส่วนคนงานอีก 16 คน หรือร้อยละ 13.0 นายจ้างไม่เคยพาไปเที่ยว

18.4 การประกันสุขภาพ

ในจำนวนคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 129 คน) พบว่า คนงาน 112 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.8 ได้รับการประกันสุขภาพจากนายจ้างญี่ปุ่น ส่วนคนงานอีก 17 คน หรือร้อยละ 13.2 ไม่ได้รับการประกันสุขภาพจากนายจ้าง

18.5 เครื่องแบบ

ในจำนวนคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 129 คน) พบว่า คนงาน 115 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 89.1 ได้รับเครื่องแบบ จากนายจ้างญี่ปุ่น ส่วนคนงานอีก 14 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.9 ไม่ได้รับเครื่องแบบ จากนายจ้าง

18.6 ค่าเตรียมตัวเดินทาง (30,000 เยน)

ในจำนวนคนไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 121 คน) พบว่าคนงาน 103 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 85.1 ได้รับค่าเตรียมตัวเดินทาง (30,000 เยน) จากนายจ้างญี่ปุ่น ส่วนคนงานอีก 18 คน หรือร้อยละ 14.9 ไม่ได้รับค่าเตรียมตัวเดินทางจากนายจ้าง

18.7 อาหาร

ในจำนวนคนไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 129 คน) พบว่า คนงานส่วนใหญ่ คือจำนวน 62 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.1 นายจ้างจัดอาหารให้ทั้ง 3 มื้อ และมีคนงาน 2 คน หรือร้อยละ 1.6 นายจ้างจัดอาหารให้ 2 มื้อ คนงานอีก 19 คน หรือร้อยละ 14.7 นายจ้างจัดอาหารให้เพียง 1 มื้อ ส่วนคนงานอีก 46 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 35.7 ไม่ได้รับอาหารจากนายจ้างเลย

18.8 เงินค่าอาหาร

ในจำนวนคนไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดที่ตอบคำถามนี้ (จำนวน 129 คน) พบว่า คนงานส่วนใหญ่ คือจำนวน 82 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.6 ไม่ได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารจากนายจ้าง คนงาน 36 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.9 ได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารจากนายจ้าง โดยคนงานที่ได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารได้รับเป็นจำนวน 19,500 เยนต่อเดือน ส่วนคนงานที่ได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารสูงสุดได้รับเป็นจำนวน 150,000 เยนต่อเดือน เงินช่วยเหลือค่าอาหารเฉลี่ยที่คนไทยได้รับต่อเดือนประมาณ 54,013.89 เยน โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 34,939.23 นอกจากนี้ ยังมีคนงานอีก 11 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.5 ได้รับการช่วยเหลือเรื่องอาหารจากนายจ้างในรูปอาหารแห้ง (ให้คนงานนำไปปรุงเอง)

เมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาพร้อมกับหัวข้อ 18.7 พบว่า มีคนงานจำนวน 31 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.03 ของคนงานที่ตอบคำถามข้อนี้ (129 คน) ที่นายจ้างไม่จัดหาอาหารให้และไม่ได้รับการช่วยเหลือด้านอาหารจากนายจ้างเลยทั้งในรูปแบบเงินสดและอาหารแห้ง อย่างไรก็ตาม มีคนงานจำนวน 15 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.63 ที่นายจ้างไม่ได้จัดหาอาหารให้ แต่ได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารจากนายจ้าง และคนงานอีก 15 คน (ร้อยละ 11.63 ของคนงานทั้งหมด) ได้รับอาหารจากนายจ้าง 1 มื้อ และได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหาร นอกจากนี้ มีคนงานจำนวน 4 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.1 ได้รับอาหารจากนายจ้างทั้ง 3 มื้อ และได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารด้วย เมื่อพิจารณาสมมติฐาน

H_0 : การจัดหาอาหารของนายจ้างและการให้เงินช่วยเหลือค่าอาหารเป็นอิสระต่อกัน

H_1 : การจัดหาอาหารของนายจ้างและการให้เงินช่วยเหลือค่าอาหาร ไม่เป็นอิสระต่อกัน

โดยใช้ระดับนัยสำคัญ 0.05

พบว่า การจัดหาอาหารของนายจ้างและการให้เงินช่วยเหลือค่าอาหารของนายจ้าง มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % (โดยคนงานที่ได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารส่วนใหญ่ จะเป็นคนงานที่ไม่ได้รับอาหารจากนายจ้าง ส่วนคนงานที่ได้รับอาหารจากนายจ้างครบทั้งสามมื้ออยู่แล้ว ส่วนใหญ่จะได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบอาหารแห้งแทน)

19 ความเข้าใจจากการฝึกอบรม

การฝึกภาคทฤษฎี (OFF THE JOB TRAINING) ในจำนวนคนงานที่ตอบคำถามข้อนี้ (94 คน) พบว่า มีคนงาน 48 คน หรือร้อยละ 51.1 เข้าใจมาก คนงาน 45 คน หรือร้อยละ 47.9 มีความเข้าใจปานกลาง และมีคนงานเพียง 1 คน ที่มีความเข้าใจน้อย

การฝึกภาคปฏิบัติ (ON THE JOB TRAINING) ในจำนวนคนงานที่ตอบคำถามข้อนี้ (127 คน) พบว่า มีคนงาน 64 คน หรือร้อยละ 50.4 มีความเข้าใจมาก คนงาน 61 คน หรือร้อยละ 48.0 มีความเข้าใจปานกลาง และมีคนงานเพียง 2 คน หรือร้อยละ 1.6 มีความเข้าใจน้อย

20 ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น

20.1 ปัญหาเรื่องการสื่อความหมายกับครูฝึก หัวหน้างาน หรือเพื่อนร่วมงาน ชาวญี่ปุ่น เพราะไม่เข้าใจภาษาญี่ปุ่น

จากคนงานที่ตอบคำถามข้อนี้ (129 คน) พบว่า คนงานส่วนใหญ่ (53 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.1) ไม่มีปัญหาในเรื่องการสื่อสาร ส่วนคนงานอีก 35 คน หรือร้อยละ 27.1 มีปัญหาในเรื่องการสื่อสารปานกลาง และคนงาน 27 คนหรือร้อยละ 20.9 มีปัญหาในเรื่องการสื่อสารน้อย ส่วนคนงานที่มีปัญหาในการสื่อสารมากมีจำนวน 14 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.9

20.2 ปัญหาเรื่องความไม่เคยชินกับอากาศและสิ่งแวดล้อม

จากคนงานทั้งหมดที่ตอบคำถามข้อนี้ (129 คน) พบว่า คนงานส่วนใหญ่ คือจำนวน 62 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.1 ไม่มีปัญหาในเรื่องอากาศและสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือคนงาน 37 คน หรือร้อยละ 28.7 มีปัญหาเรื่องอากาศและสิ่งแวดล้อมปาน

กลาง และคนงานอีก 19 คน หรือร้อยละ 14.7 มีปัญหาเรื่องอากาศและสิ่งแวดล้อมน้อย ส่วนคนงานที่มีปัญหาในเรื่องอากาศและสิ่งแวดล้อมมาก มีจำนวน 11 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.5

20.3 ปัญหาเรื่องอาหารการกิน

จากคนงานทั้งหมดที่ตอบคำถามข้อนี้ (129 คน) พบว่า คนงานส่วนใหญ่ คือ จำนวน 71 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.0 ไม่มีปัญหาในเรื่องอาหารการกิน รองลงมาคือ คนงานจำนวน 29 คน หรือร้อยละ 22.5 มีปัญหาเรื่องอาหารการกินเล็กน้อย และคนงานอีก 23 คน หรือร้อยละ 17.8 มีปัญหาเรื่องอาหารการกินปานกลาง ส่วนคนงานที่มีปัญหาเรื่องอาหารการกินมาก มีจำนวน 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.7

20.4 ปัญหาส่วนตัว เช่น ความเครียดจากการแปลกถิ่น การคิดถึงบ้านและครอบครัว การเจ็บป่วย

จากคนงานทั้งหมดที่ตอบคำถามข้อนี้ (129 คน) พบว่า คนงานส่วนใหญ่ คือ จำนวน 55 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.6 ไม่มีปัญหาส่วนตัว ส่วนคนงานอีก 39 คน หรือร้อยละ 30.2 มีปัญหาส่วนตัวน้อย และคนงานอีก 29 คน หรือร้อยละ 22.5 มีปัญหาส่วนตัวปานกลาง ส่วนคนงานที่มีปัญหาส่วนตัวมาก มีจำนวน 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.7

20.5 ปัญหาเรื่องมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนชาวญี่ปุ่น หรือชาติอื่น ๆ

จากคนงานทั้งหมดที่ตอบคำถามข้อนี้ (129 คน) พบว่า คนงานส่วนใหญ่ คือจำนวน 83 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.3 ไม่มีปัญหาในเรื่องมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานต่างชาติ ส่วนคนงานอีก 33 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.6 มีปัญหาเรื่องมนุษยสัมพันธ์เล็กน้อย และคนงานอีก 11 คน หรือร้อยละ 8.5 มีปัญหาเรื่องมนุษยสัมพันธ์ปานกลาง ส่วนคนงานที่มีปัญหาเรื่องมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานต่างชาติมาก มีจำนวนเพียง 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.6

21 อายุงานในประเทศไทยก่อนที่จะเดินทางไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่น

จากคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมด ที่ตอบคำถามข้อนี้ (จำนวน 58 คน) พบว่า คนงานที่มีอายุงานในประเทศไทยต่ำสุดคือ ไม่มีประสบการณ์เลย และคนงานที่มีอายุงานในประเทศไทยสูงสุดคือ ทำงานกับสถานประกอบการในประเทศไทยมาแล้ว 13 ปี ก่อนที่จะถูกส่งตัวมาฝึกงาน อายุงานในประเทศไทยเฉลี่ยของคนงานไทยที่ถูกส่งมาฝึกงานในประเทศญี่ปุ่นคือ 2.33 ปี โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.81

22 เงินออมที่เก็บได้หรือที่คาดว่าจะเก็บได้จากการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น

จากคนงานไทยที่ไปฝึกงาน ณ ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมด ที่ตอบคำถามข้อนี้ (จำนวน 73 คน) พบว่า คนงานที่มี (หรือคาดว่าจะมี) เงินออมจากการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่นต่ำสุดมีเงินออมเท่ากับ 50,000 เยน และคนงานที่มี (หรือคาดว่าจะมี) เงินออมจากการฝึกงานสูงสุดคือ 1,000,000 เยน โดยเงินออมเฉลี่ยที่คนงานเก็บได้หรือคาดว่าจะเก็บได้ประมาณ 421,027.40 เยน และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 186,830.21

23 ภาพของผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น

จากผลการสำรวจผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น อาจจะสรุปภาพของผู้ฝึกงานได้ว่า เขาเป็นชายหนุ่มวัย 26 ปีเศษ และยังเป็นโสด จบการศึกษาระดับ ปวช. เป็นคนจากจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เขาได้รับการคัดเลือกจากนายจ้างในประเทศไทย ผ่านองค์กรหนึ่งของญี่ปุ่น ให้ไปฝึกงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ ซึ่งเป็นประเภทกิจการเดียวกันกับบริษัทในประเทศไทย ซึ่งเขาทำงานอยู่ ซึ่งก็เป็นบริษัทญี่ปุ่นเช่นเดียวกัน เขาได้รับการฝึกงานในสาขา ช่างซ่อมเครื่องกลยานยนต์ โดยมีกำหนดการฝึก 11 เดือน

เมื่อได้ถามถึงความจำเป็นของการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น เขาตอบว่า "จำเป็น" ซึ่งในคำตอบว่า "จำเป็น" ได้รวมถึงการอยากมาเที่ยวญี่ปุ่น การได้มีโอกาสขึ้นเครื่องบิน การได้มีโอกาสเห็นโลกกว้าง การได้มาเรียนรู้การทำงานแบบญี่ปุ่น การเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เห็นโรงงานแม่ในญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับโรงงานสาขาที่หาอยู่ในประเทศไทย การมีโอกาสเก็บเงินออมจากเงินเดือนในประเทศไทยตลอดเวลาการฝึก ความคาดหวังว่า หลังจากจบการฝึกแล้ว อาจจะได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่ ตลอดจนจำเป็นเพราะเพื่อน ๆ ในโรงงาน ต่างก็ผ่านการฝึกเช่นนี้มาแล้ว หากตนเองไม่ได้มาฝึกในญี่ปุ่น ก็จะต้องน้อยหน้าคนอื่น แต่เมื่อได้มาฝึกงานในประเทศญี่ปุ่นจริง ๆ แล้ว พบว่าได้รับความรู้ ความชำนาญในเรื่องเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพียงระดับปานกลาง และการฝึกปฏิบัติจริง หรือ ON-JT ก็เป็นเรื่องคล้าย ๆ กับที่เคยทำงานในประเทศไทย จึงคิดว่าหลังจากจบการฝึกงาน คงจะได้นำความรู้ ความชำนาญ ทักษะ ไปใช้ในงานในประเทศไทยเพียง ปานกลาง และคาดว่าเมื่อกลับไปประเทศไทยแล้ว คงจะได้รับมอบหมายให้ทำงาน คล้าย ๆ กับที่ได้รับการฝึก

ระหว่างที่ฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น เขาได้รับเบี้ยเลี้ยง 58,902 เยน ต่อเดือน ซึ่งนับว่าสูงกว่าระดับมาตรฐานเบี้ยเลี้ยงการฝึกงานในญี่ปุ่น (50,000 เยน) และได้รับเงินเดือนในประเทศไทย 6,518 บาท ซึ่งในระยะเวลา 11 เดือน ที่ฝึกงานในญี่ปุ่นเขาจะมีเงินออมในประเทศไทยรวม 60,698 บาท ซึ่งเงินออมจำนวนนี้หากเขาไม่ได้มาฝึกงาน ก็คงจะไม่สามารถออมได้ในเวลา 11 เดือน

การเดินทางมาฝึกงานในญี่ปุ่น เขาแทบจะไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายอะไรเลย เพราะองค์กรญี่ปุ่นซึ่งดำเนินการเรื่องกับผู้ฝึกงาน และนายจ้างญี่ปุ่นได้เป็นผู้ ออกค่าเดินทางไป-กลับ และก่อนการเดินทางได้ค่า เตรียมตัวเป็นเงิน 30,000 เยน สำหรับซื้อเสื้อผ้าและของใช้จำเป็นในการเดินทาง

เมื่อเดินทางมาถึงญี่ปุ่นแล้ว เขารู้สึกอบอุ่นในกลิ่นไอของความเป็นคนไทยที่รุ่นพี่ตั้งไว้ บริษัทจัดที่พักพร้อมกับเพื่อนผู้ฝึกงานไทยอย่างเป็นสัดส่วน โดยที่ที่พักนี้เป็นสวัสดิการอันหนึ่ง ซึ่งบริษัทให้ บริษัทที่เขารับการฝึกนี้ จัดหาอาหารให้ฟรี 3 มื้อตลอด 7 วัน เรื่องอาหารการกินนี้ เขาได้ทราบว่า บางบริษัทจัดให้ไม่ถูกใจผู้ฝึกงานไทย คืองบประมาณน้อย โดยหาอาหารแห้งให้ทำกันเอง บางบริษัทให้อาหารมื้อเที่ยง ส่วนเช้า-เย็นจ่ายเป็นค่าอาหาร บางบริษัทจ่ายค่าอาหาร 3 มื้อ ในอัตราพอสมควร แต่ก็เกิดผลเสียเมื่อผู้ฝึกงานไทยพากันประหยัดเกินสมควร คือนำอาหารสำเร็จรูปประเภทซองจากประเทศไทยมารับประทาน ทำให้ขาดโปรตีน ร่างกายขาดสารอาหาร จึงคิดเขี้ยวและอ่อนเพลีย

สำหรับเวลาการฝึกอบรมนั้น ปกติจะเป็นการฝึกวันละ 8 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 5 วัน แต่เขาทราบว่าบางแห่งมีการฝึกหนักถึง 6 วัน บริษัทที่เขาฝึกงานอยู่มีบริการสนทนากันอย่างดี มีงานรื่นเริง และพาผู้ฝึกงานไปทัศนศึกษาบ้างในบางโอกาส ซึ่งนับว่ายังดีกว่าบริษัทที่เพื่อนเขาฝึกงานอยู่ ซึ่งมีการฝึกงานหนักมาก จนสัปดาห์สุดท้ายก่อนเดินทางกลับประเทศไทย จึงได้พาผู้ฝึกงานไปทัศนศึกษา

ในการฝึกงาน เขาได้รับแจกคู่มือซึ่งพอเพียงกับการฝึกงาน ในเรื่องของการเจ็บป่วย หากเสียน้อยก็เข้ารับบริการแพทย์ในโรงงาน และบริษัทได้มีการประกันสุขภาพให้ผู้ฝึกงานด้วย

สำหรับเรื่องการฝึกงานนั้น ภาคทฤษฎี หรือ OEF-JT ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเรียนในห้องเรียน เขามีความเข้าใจดีมาก เพราะเป็นเรื่องจำเป็นต้องรู้ เริ่มจากการบรมนิเทศก์ การเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับญี่ปุ่น การเรียนภาษาญี่ปุ่น ความรู้เรื่องความปลอดภัยและความรู้พื้นฐานทางเทคนิค การเรียนภาษาญี่ปุ่นนั้นจะต้องเรียน

ต่อเนื่องตลอดเวลาการฝึกงาน โดยนายจ้างจะจัดให้เรียนช่วง OFF-JT และระหว่าง ON-JT สำหรับการฝึกปฏิบัติ หรือ ON-JT เขารู้สึกว่าเขามีความเข้าใจมาก เพราะคล้ายคลึงกับงานที่เคยทำในประเทศไทย แต่การทำงานของผู้ปุ่นมีวินัยสูง ทำให้ผู้ฝึกงานต้องฝึกแบบจริงจังเหมือนทำงาน เขาได้รับการบอกเล่าจากเพื่อนคนหนึ่งว่า ขอสายส่งไม่มาฝึกงานที่ผู้ปุ่นอีก เพราะแค้นใจหัวหน้างานชาวผู้ปุ่นไม่ยอมให้เข้าห้องน้ำระหว่างฝึกงาน ซึ่งเขาก็เห็นใจทั้งเพื่อนและหัวหน้างาน เพราะการทำงานแบบสายพานเลื่อนนั้น คนใดคนหนึ่งหยุด ย่อมกระทบทั้ง LINE ดังนั้นในช่วงพักจึงเป็นช่วงที่ทุกคนควรทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อย การทำงานแบบผู้ปุ่นซึ่งมีวินัยการทำงานสูง จึงไม่อาจอนุญาตต่อคำขอซึ่งไว้วินัยได้ และผู้ฝึกงานไทยก็จำเป็นต้องปรับตัวให้มีความรู้การทำงานแบบผู้ปุ่น

ก่อนการเดินทางมาฝึกงานในประเทศไทย เขาได้ทำงานกับนายจ้างในประเทศไทย 2 ปีครึ่งแล้ว การมาฝึกงานในผู้ปุ่น ทำให้เขาสามารถมีเงินออมในประเทศไทยก้อนหนึ่งและสามารถถอนเงินจากบัญชีการฝึกได้ประมาณ 400,000 เยน และตลอดเวลาการฝึก เขาไม่มีปัญหาและอุปสรรคอันใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาการสื่อความหมายกับครูฝึก หรือเพื่อนร่วมงานชาวผู้ปุ่น ปัญหาเรื่องอากาศและสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องอาหารการกิน ตลอดจนปัญหาส่วนตัว

เมื่อถามว่าจากการฝึกงานในประเทศไทย เขาได้อะไรบ้าง เขาตอบว่า หากตอบอย่างมีความยุติธรรมแล้ว เขาได้หลายอย่างในชีวิต ได้ประสบการณ์ชีวิต ได้มีโลกทรรศน์กว้างขึ้น ได้เรียนรู้วิถีทำงาน ค่านิยม และทัศนคติในการทำงาน ได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงการปฏิบัติงานแบบผู้ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรมของโลก ได้ฝึกวินัยการทำงานแบบผู้ปุ่น

ได้ทักษะและความชำนาญในการทำงานมากขึ้น และหากมีโอกาสกลับมาสักงานในที่อื่น
เขาก็อยากกลับมา สิ่งที่ต้องการให้หน่วยราชการไทยช่วยเหลือ คือ เจรจาต่อรองเพิ่มค่า
เบี้ยเลี้ยงพนักงานช่าง ON-JT ให้สูงกว่าช่วงฝึก OFF-JT ซึ่งเขาเห็นว่าสิ่งนี้ยังไม่เป็นธรรม
ต่อผู้ฝึกงาน และเมื่อครบกำหนดการฝึก 11 เดือนแล้ว เขาคงต้องเดินทางกลับ เพราะยังมี
มีรุ่นน้อง ๆ ในบริษัทที่เมืองไทย รอเดินทางมาสักงานเช่นเดียวกัน

III

องค์กร/สถานประกอบการญี่ปุ่นที่รับผู้ฝึกงานไทย

1. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกงานของผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น มีดังนี้

1.1 AOTS (THE ASSOCIATION FOR OVERSEAS TECHNICAL SCHOLARSHIP)

เป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรของญี่ปุ่น ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1959 ภายใต้กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น (MITI) วัตถุประสงค์หลัก เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเทคโนโลยี สำหรับการอุตสาหกรรม และการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959-1992 AOTS ได้ให้การอบรมผู้รับการฝึกงาน รวม 50,828 คน จาก 150 ประเทศ ในหลายภูมิภาค จำแนกได้ดังนี้ จากเอเชีย 40,394 คน (ร้อยละ 79.47) ตะวันออกกลาง 2,266 คน (ร้อยละ 4.45) แอฟริกา 2,641 คน (ร้อยละ 5.19) ละตินอเมริกา 4,437 คน (ร้อยละ 8.72) โอเชียเนีย 428 คน (ร้อยละ 0.84) และยุโรป 662 คน (ร้อยละ 1.30) สำหรับประเทศไทย AOTS ได้รับผู้ฝึกงานไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1959-1992 จำนวน 5,453 คน หรือร้อยละ 10.72 ของผู้ฝึกงานรวมทั้งสิ้น

1.2 JICA (JAPAN INTERNATIONAL COOPERATION AGENCY) เป็นหน่วยงานของราชการญี่ปุ่น ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1974 เพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ภายใต้ ODA (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE) ระหว่างรัฐบาลกับประเทศกำลังพัฒนา การฝึกอบรมเป็นหนึ่งในกิจกรรมของ JICA ภายใต้ TECHNICAL COOPERATION (YOUTH INVITATION PROGRAM)

1.3 KSD (THE CHUSHO KIGYO KEIEISHA SHIJAI HOSHO JIGYO DAN) เป็นองค์กรเอกชน ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1964 สมาชิกประกอบด้วย นายจ้างขนาดกลาง และเล็ก

ประมาณ 570,000 สถานประกอบการ KSD ได้ตั้ง HOUSEIREN (หน่วยงานทางการเมือง) ขึ้น เพื่อผลักดันให้รัฐบาลญี่ปุ่นอนุญาตให้ KSD ดำเนินการในฐานะตัวแทนสมาชิกในการนำคนงานต่างชาติเข้าไปฝึกงานในกิจการขนาดกลางและเล็กในญี่ปุ่นได้ โดย KSD จะเป็นผู้ดูแลสวัสดิการ สภาพความเป็นอยู่ การปฏิบัติตามกฎหมายในญี่ปุ่นของคนงานชาติต่าง ๆ รวมทั้งจะเป็นหน่วยงานกำหนดมาตรฐาน เบี้ยเลี้ยง สวัสดิการ และการจัดหลักสูตรการฝึกงาน KSD อยู่ในระหว่างขอความเห็นชอบจากรัฐบาลญี่ปุ่น และยังไม่มีการดำเนินการรับผู้ฝึกงานต่างชาติ หากรัฐบาลญี่ปุ่นเห็นชอบแล้ว คาดว่า KSD จะได้ติดต่อประสานกับรัฐบาลไทยโดยตรง

1.4 JAVADA (JAPAN VOCATIONAL ABILITY DEVELOPMENT ASSOCIATION) เป็นองค์การรัฐ-เอกชน ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1978 งบประมาณในการบริหารองค์กร มาจากเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล และเงินรายได้จากสมาชิก ค่าทดสอบฝีมือ ฯลฯ JAVADA จะเป็นผู้ศึกษาโครงการฝึกงานคนงานชาติต่าง ๆ ที่นายจ้างญี่ปุ่นเสนอขอรับการอุดหนุน หากโครงการใดได้มาตรฐาน JAVADA จะรับโครงการของนายจ้างญี่ปุ่นดังกล่าว เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของ JAVADA และให้การสนับสนุนแก่นายจ้างที่รับคนงานต่างชาติเข้าฝึกงาน การสนับสนุนจะมีมูลค่าประมาณ 110,000 เยนต่อเดือน ต่อคนงานต่างชาติ 1 คน ในระยะ 3 เดือนแรก และมีมูลค่าประมาณ 135,000 เยนต่อเดือน ต่อคนงานต่างชาติ 1 คน ในระยะ 6 เดือน ต่อไปจากนี้จะยุติการสนับสนุน ซึ่งรวมเวลาดับสนับสนุนประมาณ 9 เดือน JAVADA ได้เริ่มรับผู้ฝึกงานไทยไปฝึกงานในญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา

คุณสมบัติของผู้ฝึกงาน ซึ่ง JAVADA กำหนดไว้ในการคัดเลือกเยาวชนจากประเทศกำลังพัฒนา เข้ารับการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น มีดังนี้

- (1) อายุระหว่าง 18 - 25 ปี
- (2) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (การศึกษา 9 ปี)
- (3) สามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่น / อังกฤษพื้นฐาน
- (4) สุขภาพดี

สำหรับการฝึกงาน JAVADA ได้กำหนดไว้เป็น 2 ประเภท โดยมีเวลาฝึกอบรม 9-21 เดือน (1 ปี 9 เดือน) ดังนี้

- (1) INTRODUCTORY TRAINING (OFF-JT) 3 เดือน (มากกว่า 400 ชั่วโมง) ประกอบไปด้วย
  - ปฐมนิเทศก์
  - ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับญี่ปุ่น รวมทั้งการเรียนภาษาญี่ปุ่น วัฒนธรรม ประเพณี และวิธีทำงานแบบญี่ปุ่น
  - ความปลอดภัยในการทำงาน
  - ระเบียบ และกฎหมายที่ควรรู้
  - ความรู้พื้นฐานและเทคนิคที่จำเป็น
- (2) PRACTICAL TRAINING (OFF-JT/OJT) 6 เดือน (มากกว่า 800 ชั่วโมง) ถึง 18 เดือน (มากกว่า 2,400 ชั่วโมง)

สำหรับผลประโยชน์ที่ผู้ฝึกงานไทยได้รับภายใต้โครงการ JAVADA คือ

- (1) ค่าเครื่องบิน กรุงเทพ - ญี่ปุ่น
- (2) ค่าเตรียมตัว 30,000 เยน
- (3) เบี้ยเลี้ยงเดือนละ 50,000 เยน
- (4) ที่อยู่และอาหาร หรือค่าอาหาร
- (5) ค่ารักษาพยาบาล ยกเว้นค่าทำฟัน

1.5 JITCO (JAPAN INTERNATIONAL TRAINING COOPERATION ORGANIZATION) ตั้งขึ้นเมื่อ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1991 ซึ่งนับเป็นพัฒนาการสำคัญในนโยบายของญี่ปุ่น ต่อการนำเข้าแรงงานต่างชาติ JITCO ได้ตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของภาคเอกชนและภาครัฐบาลของญี่ปุ่น ซึ่งหมายถึง การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลญี่ปุ่นด้วย ภาคเอกชนประกอบด้วย สมาพันธ์องค์การเศรษฐกิจแห่งญี่ปุ่น (KEIDANREN) หอการค้าและอุตสาหกรรมญี่ปุ่น (JAPAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY) สหพันธ์สมาคมลูกจ้างญี่ปุ่น (JAPAN FEDERATION OF EMPLOYEES' ASSOCIATION) หรือ NIKKEIREN สมาคมความร่วมมือนักบริหารญี่ปุ่น (JAPAN ASSOCIATION OF CORPORATE EXECUTIVES หรือ KEIZAI DIYUKAI) ด้านการสนับสนุนจากรัฐบาล คือ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม และกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น ภาครัฐบาลให้การสนับสนุนทางการเงินผ่าน ODA (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE) แต่ในทางปฏิบัติ JITCO มีสถานะเป็นองค์กรเอกชน จึงเท่ากับว่ารัฐบาลญี่ปุ่นไม่ต้องออกหน้า

JITCO เป็นสถาบันแรก และสถาบันหลักในการ COMPROMISE ระหว่างภาครัฐบาล และภาคเอกชนญี่ปุ่น ในเรื่องการรับแรงงานจากต่างประเทศ เนื่องจากญี่ปุ่นมีความต้องการแรงงานต่างชาติอย่างมากและรัฐบาลญี่ปุ่นดำเนินนโยบายห้ามนำเข้าแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมืออย่างเข้มงวด เนื่องจากกลัวปัญหาสังคม ดังนั้น JITCO จะเป็น LEGAL LOOPHOLE ภายใต้โครงการฝึกอบรมทางวิชาการ หรือ TECHNICAL INTERN TRAINING PROGRAM ซึ่งโครงการนี้ มีผลใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2536 เป็นต้นมา โครงร่างของโครงการนี้ มีดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ของ TECHNICAL INTERN TRAINING PROGRAM คือ การขยายระบบการฝึกอบรมผู้ฝึกงานต่างชาติ ซึ่งฝึกงานในสถานประกอบการและสถาบันเอกชนอื่น ๆ ในญี่ปุ่น วัตถุประสงค์ของโครงการนี้ เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทักษะ และ KNOWHOW ของอุตสาหกรรมญี่ปุ่น ไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาในลักษณะเน้นเชิงปฏิบัติการมากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับประเทศกำลังพัฒนา

อย่างไรก็ตาม โครงการนี้ได้เน้นว่าวัตถุประสงค์ของ TECHNICAL INTERN TRAINING PROGRAM ไม่ใช่เรื่องของการรับคนงานต่างชาติเข้ามาทำงานในญี่ปุ่น และได้เป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการเข้าเมือง กล่าวคือประเทศญี่ปุ่นยังคงไม่มตินโยบายรับคนงานต่างชาติเข้าไปทำงานในประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจาก 13 ประเทศอาชีพที่อนุญาตไว้ ตามกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองของญี่ปุ่น

(2) โครงการฝึกดังกล่าว มีระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ

คือ

(2.1) การฝึกอบรมแบบดั้งเดิม (CONVENTIONAL TRAINING PORTION)

ซึ่งเป็น OFF-JT และ ON-JT ซึ่งในระยะนี้ผู้เข้าฝึกอบรมจะได้รับการลงตรวจในฐานะผู้ฝึกงาน (TRAINEE) โดยปกติจะมีระยะเวลาการฝึกช่วงนี้ 3-6 เดือน หรือ 1 ปี

(2.2) การฝึกอบรมทางวิชาการโครงการใหม่ (NEW "TECHNICAL

INTERN TRAINING" PORTION) ซึ่งจะมีระยะเวลาไม่เกิน 1.5 ของระยะเวลาการฝึกอบรมตามข้อ (2.1) แต่ทั้งนี้ระยะเวลาตามข้อ (2.1) และ (2.2) รวมกันแล้วจะต้องไม่เกิน 2 ปี ตัวอย่างเช่น ถ้าระยะเวลาการฝึกช่วงแรก 8 เดือน ช่วงของ INTERNSHIP จะได้สูงสุด 12 เดือน

การฝึกอบรมระยะที่ 2 ตามข้อ (2.2) นี้จะมีลักษณะเป็นการ "ทำงาน" เฉพาะด้าน ในสถานประกอบการที่เข้าฝึกอบรมแล้ว (PRACTICAL MASTERY UNDER EMPLOYMENT RELATIONSHIP) โดยผู้ผ่านการคัดเลือกให้เข้าฝึกอบรมในระยะที่ 2 นี้จะมีฐานะเป็น "INTERN" ได้รับการรองตราประเภท DESIGNATED ACTIVITIES

(3) คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าฝึกอบรมเป็น "TECHNICAL INTERN" มีดังนี้

(3.1) ผ่านการฝึกอบรม ณ สถานประกอบการหรือองค์กรเอกชนตามโครงการฝึกอบรมแบบตั้งเดิมมาก่อน

(3.2) นายจ้างมีความประสงค์จะรับเป็น TECHNICAL INTERN

(3.3) ผ่านการประเมินผลด้านการฝึกอบรมและการปรับตัวในสังคมระหว่างการฝึกอบรมในระยะแรก โดย JITCO เป็นผู้ประเมิน ทั้งนี้โดยผู้สมัครเข้าเป็น TECHNICAL INTERN จะต้องแจ้งความจำนงต่อ JITCO เป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ก่อนการฝึกอบรมระยะแรกจะสิ้นสุดลง และกรมตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงยุติธรรม ให้เปลี่ยน STATUS OF RESIDENCE จาก TRAINING เป็น DESIGNATED ACTIVITIES ได้

(3.4) ผู้ที่จะสมัครเป็น TECHNICAL INTERN อาจจะยื่นคำขอสมัครไว้ก่อนตั้งแต่เริ่มโครงการฝึกอบรม หรือมาแจ้งความจำนงขอเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น INTERN ภายหลังก็ได้

(4) JITCO จะเป็นองค์กรกลางในการประสานร่วมกับสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก ในการคัดเลือกจัดการฝึกอบรม และประเมินผลตามโครงการ TECHNICAL INTERN TRAINING

(5) ผู้ได้รับการคัดเลือกเป็น TECHNICAL INTERN จะมีฐานะความเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการที่จัดฝึกอบรม กล่าวคือ จะต้องมีการทำสัญญาการจ้างงาน (EMPLOYMENT CONTRACT) แต่ทางการญี่ปุ่นก็ยังหลีกเลี่ยงไปใช้คำว่า "INTERN" แทนคำว่าลูกจ้าง "EMPLOYEE"

(6) TECHNICAL INTERN จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานญี่ปุ่น ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองแรงงานและค่าจ้างขั้นต่ำ กฎหมายความปลอดภัย ตลอดจนกฎหมายเงินทดแทนกรณีประสบอันตรายเนื่องจากการทำงาน เช่นเดียวกับคนงานญี่ปุ่น แต่ในเรื่องอัตราค่าจ้างคงจะไม่เท่าเทียมกันก็ได้ แม้ว่าจะทำงานเช่นเดียวกับคนงานญี่ปุ่น ทั้งนี้ เนื่องจากกรณีการจ่ายค่าจ้างที่สูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ นายจ้างเป็นผู้กำหนด โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพ คุณภาพของผลงาน ระยะเวลาการทำงาน และองค์ประกอบอื่น ๆ

(7) เนื่องจากในระหว่างการฝึกอบรม TECHNICAL INTERN มีฐานะและได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับลูกจ้างชาวญี่ปุ่น ฉะนั้นจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยจะต้องจ่ายภาษีเงินได้ และจ่ายเบี้ยสมทบเงินกองทุนทดแทน และอาจจะต้องจ่ายค่าพาหนะในการเดินทางกลับภูมิลำเนา เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมด้วย

(8) เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรมตามโครงการ TECHNICAL INTERN จะต้องเดินทางกลับภูมิลำเนา ทั้งนี้จะมีมาตรการตรวจสอบ และรายงานส่งบุคคลเหล่านั้นได้เดินทางกลับภูมิลำเนา ให้กรมตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่นทราบด้วย และจะไม่มีการอนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลง STATUS OF RESIDENCE หลังจาก TECHNICAL INTERN ฝึกจบแล้ว เพื่อเป็นการยืนยันว่า TECHNICAL INTERN จะต้องเดินทางกลับภูมิลำเนาหลังจบการฝึก

(9) TECHNICAL INTERN จะได้รับประกาศนียบัตรรับรองเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกงานตามโครงการ

จากโครงการ TECHNICAL INTERN TRAINING PROGRAM ซึ่ง JITCO เป็นองค์กรที่รับผิดชอบนี้ หากประเทศที่ส่งออกผู้ฝึกงานสามารถคุ้มครองด้านค่าจ้างได้จริง ก็นับว่าเป็นทางออกที่ดีในการสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ฝึกงานที่มีศักยภาพสูง ท้าให้มีวิสัย และกำลังใจ พยายามปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เพราะ TECHNICAL INTERN ได้รับความจ้างซึ่งสูงกว่าค่าเบี้ยเลี้ยงของ TRAINEE นอกจากนี้บริษัทนายจ้างผู้รับหรือ ACCEPTING COMPANIES ก็จะได้รับประโยชน์จาก TECHNICAL INTERN อย่างเต็มที่ นับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานของญี่ปุ่นอย่างถูกต้อง

2. การให้การศึกษา (ฝึกหรือให้แรงงานราคาถูก)

องค์กร/สถานประกอบการญี่ปุ่นที่รับผู้ฝึกงานไทย อาจจำแนกการให้การศึกษาได้เป็น

2 ประเภท คือ

2.1 การให้การศึกษาอย่างแท้จริง หรือ PURE TRAINING ซึ่งเป็นการฝึกงานจริง ๆ เพื่อให้ผู้รับการฝึกได้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้กับบริษัทในเมืองไทย หรือฝึกเพื่อเตรียมเปิดแผนกใหม่ หรือเป็นการฝึกเพื่อ UPGRADE พนักงานให้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์มากขึ้น การฝึกประเภทนี้จะมีระยะเวลาการฝึกไม่ยาวนานนักจะมีระยะเวลา 1 เดือน 6 สัปดาห์ 3 เดือน หรือสูงสุดไม่เกิน 6 เดือน การคัดเลือกผู้ฝึกงานก็จะพิถีพิถันมาก เพราะเป็นคล้าย ๆ การ PROMOTE หรือให้รางวัล หรือให้ทุน คือจะเป็นลักษณะเดียวกับข้าราชการที่ได้รับทุนไปดูงานต่างประเทศ การฝึกที่แท้จริงนี้อาจจะกล่าวได้ว่า คนงานไทยที่ไปฝึกงานในญี่ปุ่นมีเพียง 30 % เท่านั้นที่เป็นการศึกษาอย่างแท้จริง หรือ PURE TRAINING

2.2 ให้การฝึกและอาชีพที่แรงงานผู้ฝึก อาจจะกล่าวได้ว่าการฝึกประเภทนี้มีถึง 70 % ของการให้การฝึก โดยเฉพาะการฝึกในระยะเวลาช่วงยาว การให้การฝึกในช่วง ON-JT นั้นกล่าวได้ว่าใกล้เคียงกับการทำงานมาก เพราะนายจ้างผู้ป้อนมีวินัยสูง ลักษณะการปฏิบัติงานจึงเข้มงวด จนผู้ฝึกงานมีความรู้สึกว่าเป็นการทำงานมากกว่า ซึ่งนายจ้างผู้ป้อนเองก็ยอมรับว่า การฝึกงานในช่วงปฏิบัติจริง (ON-JT) เป็นการฝึกปฏิบัติ และหลังจากฝึกปฏิบัติระยะหนึ่งแล้ว ผู้ฝึกงานไทยจะได้รับการพัฒนาประสิทธิภาพ จนอาจจะกล่าวได้ว่าใกล้เคียงคนงานญี่ปุ่น แต่ยังไม่อาจนับได้ว่ามีประสิทธิภาพเท่าเทียมคนงานญี่ปุ่น ซึ่งในจุดนี้ผู้วิจัยเคยตั้งข้อสังเกตเป็นคำถามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยและญี่ปุ่นว่า จะเป็นไปได้หรือไม่ที่ผู้ฝึกงานไทย หลังจากฝึกงานระยะหนึ่งแล้ว ควรจะได้รับการเปลี่ยนฐานะจากผู้ฝึกงานเป็นคนงาน ซึ่งจะทำให้ได้รับสิทธิและผลประโยชน์เท่าเทียมกับคนงานญี่ปุ่น ซึ่งปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกัน และหากเปลี่ยนสถานะภาพได้ ผู้ฝึกงานไทยก็จะได้ขุมเหตความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เพราะในช่วงฝึกงานนั้น ผู้ฝึกงานตระหนักดีว่า ตนเองมีฐานะเป็นเพียงผู้ฝึกงาน จึงมิได้ขุมเหตเต็มที่ ทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยังด้อยกว่าคนงานญี่ปุ่น

เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว ถึงแม้ผู้ฝึกงานไทยบางส่วนจะถูกใช้เป็นแรงงานก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงสิ่งที่ผู้ฝึกงานได้รับจากการฝึกงานแล้ว ก็อาจจะกล่าวได้ว่า การฝึกงานในญี่ปุ่นได้ประโยชน์หลายอย่าง เช่น สามารถมีเงินออม ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี สาขางานที่ได้รับการฝึก ได้เรียนรู้การทำงานแบบญี่ปุ่นซึ่งมีวินัยการทำงานสูง ได้มีโลกทรรศน์ที่กว้างขึ้น เป็นต้น ในส่วนที่เป็นผลเสียคือ ผู้ฝึกงานไทยตั้งใจฝึกงานหรือทำงานมากเท่า ๆ หรือบางทีอาจจะมากกว่าคนงานญี่ปุ่น มักจะเปรียบเทียบว่าได้เบียดเบียนตัวกว่ามาก ไม่เป็นธรรม แนวทางที่จะแก้ปัญหา อาจจะทำได้โดยกำหนดให้ระยะเวลาการฝึกงานเป็นช่วงสั้น ๆ ไม่เกิน 6 เดือน คือ เป็น OFF-JT 3 เดือน และ ON-JT 3 เดือน ซึ่งถ้าเป็นลักษณะนี้

การฝึกงานก็จะไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกงานอย่างแท้จริง หรือเรียกได้ว่าเป็น PURE TRAINING หรืออาจจะให้การฝึกช่วงยาวกว่า 6 เดือนก็ได้ แต่ควรจะมีเบี้ยเลี้ยง เช่น 6 เดือนแรก เบี้ยเลี้ยง 50,000 บาทต่อเดือน 6-12 เดือน เบี้ยเลี้ยง 100,000 บาทต่อเดือน 12-21 เดือน เบี้ยเลี้ยง 150,000 บาทต่อเดือน เป็นต้น

3. ประเภทอุตสาหกรรม และประเภทอาชีพ ที่มีการฝึกงานในประเทศไทย

— 3.1 ประเภทอุตสาหกรรมที่ผู้ฝึกงานไทยไปฝึกงานในญี่ปุ่นนั้น กล่าวได้ว่ามีหลากหลาย จากทะเบียนของสำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน ได้จำแนกประเภทอุตสาหกรรมของสถานประกอบการญี่ปุ่นที่รับผู้ฝึกงานไทย ปี 2535 มีดังนี้

- (1) ผลิตภัณฑ์พลาสติก
- (2) ผลิตภัณฑ์รถยนต์ จักรยานยนต์
- (3) ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า ชิ้นส่วน อุปกรณ์ไฟฟ้า
- (4) ผลิตภัณฑ์ผ้าสำเร็จรูป
- (5) ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์
- (6) ผลิตภัณฑ์ถ่ายภาพ
- (7) ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ
- (8) ผลิตภัณฑ์พลาสติก
- (9) ผลิตภัณฑ์แปลงไฟฟ้าและขดลวดไฟฟ้า
- (10) ผลิตภัณฑ์อะไหล่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมรถยนต์
- (11) เครื่องปรับอากาศ และคอมเพรสเซอร์
- (12) อาหารสำเร็จรูปและวัตถุดิบปรุงแต่ง

- (13) กัดตาขาว
- (14) ผลิตภัณฑ์ยางสังเคราะห์
- (15) ผลิตภัณฑ์รองเท้า
- (16) ผลิตภัณฑ์ประกอบรถยนต์
- (17) ผลิตภัณฑ์ หน้าต่างที่ทำจากโลหะ
- (18) ผลิตภัณฑ์และหลอดไฟแอลอีดี
- (19) ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้รถยนต์
- (20) ผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์
- (21) ผลิตภัณฑ์ ชิ้นใดเลื่อนและอุปกรณ์
- (22) ผลิตภัณฑ์ภัณฑ์กระเบื้องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผาทุกชนิด
- (23) ผลิตภัณฑ์ และชิ้นส่วนของนาฬิกา
- (24) ผลิตภัณฑ์และอะไหล่เครื่องยนต์
- (25) ผลิตภัณฑ์ไม้เทนนิส ไม้เบดมินตัน
- (26) ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแช่แข็ง
- (27) ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ
- (28) ทอผ้า ชิ้นค้า

3.2 ประเภทอาชีพหรือตำแหน่งงานที่ผู้ฝึกงานไทยไปฝึกในสถานประกอบการผู้ป้อน

จากทะเบียนของสำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ ปี 2535 มีดังนี้

- (1) พนักงานฝ่ายผลิต
- (2) พนักงานหลอมโลหะ
- (3) พนักงานคลัง

- (4) ช่างซ่อมบำรุง
- (5) พนักงานตัดเย็บเสื้อผ้า
- (6) ผู้บริหารระดับสูง เช่น รองผู้จัดการ ผู้จัดการ กรรมการบริษัท
- (7) พนักงานควบคุมคุณภาพ
- (8) พนักงานปั้นด้าย
- (9) พนักงานการตลาด
- (10) หัวหน้าคนงาน
- (11) พนักงานบรรจุ
- (12) หัวหน้าฝ่ายผลิต
- (13) วิศวกร
- (14) ครูฝึกช่าง
- (15) พนักงานกลึงโลหะ
- (16) ช่างซ่อมบำรุงเครื่องจักร
- (17) ช่างทำแบบแม่พิมพ์
- (18) พนักงานออกแบบ
- (19) ล่าม
- (20) พนักงานตรวจสอบคุณภาพ
- (21) พนักงานทอผ้า
- (22) เจ้าหน้าที่ผลิต
- (23) เจ้าหน้าที่วางแผนฝ่ายผลิต
- (24) พนักงานคุมเครื่อง

- (25) ช่างเทคนิค
- (26) ช่างเครื่อง
- (27) ช่างไฟฟ้า
- (28) พนักงานพันธ์
- (29) ช่างไม้
- (30) พนักงานเย็บจักร
- (31) พนักงานการตลาด
- (32) เสมียนธุรการ
- (33) พนักงานบัญชี
- (34) พนักงานวัดจุดดิบ
- (35) พนักงานภาคสนาม
- (36) ช่างไฟเบอร์
- (37) พนักงานหล่อโลหะ
- (38) ช่างเชื่อม
- (39) ช่างเขียนแบบ
- (40) ช่างโยธา
- (41) หัวหน้าช่าง
- (42) ช่างศิลป์
- (43) พนักงานนำเข้าและส่งออก
- (44) ผู้ปรุงอาหาร
- (45) ช่างสีพท์

(46) ช่างทำขนมปัง

(47) หัวหน้าหน่วย/หัวหน้างาน/หัวหน้าแผนก/หัวหน้าส่วน

4. การจัดโปรแกรมการฝึกงาน

การจัดโปรแกรมการฝึกงานขึ้นอยู่กับสถานประกอบการที่รับผู้ฝึกงาน จากข้อกำหนดของกรมตรวจคนเข้าเมือง เรื่องการรับผู้ฝึกงานต่างชาติของผู้ป้อนซึ่งกำหนดว่าช่วง OFF-JT หรือการฝึกนอกงานนั้น จะต้องใช้เวลาในการฝึก 1/3 ของการฝึกทั้งสิ้น พบว่า การฝึกนอกงาน ซึ่งจะประกอบไปด้วย การปฐมนิเทศก์ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผู้ป้อน และการเรียนภาษาผู้ป้อนนั้น มิได้ฝึก 1/3 ของเวลาแบบตัดตอน เช่น ถ้าผู้ฝึกงานจะต้องฝึกงานกับผู้ป้อน 21 เดือน ก็มิใช่ที่จะต้องฝึกนอกงาน หรือ OFF-JT ให้เสร็จก่อน 7 เดือน แล้วจึงจะฝึกปฏิบัติ หรือ ON-JT คือ 14 เดือน แต่การจัดโปรแกรมการฝึกจะผสมกัน เช่น ฝึก OFF-JT 1 เดือน แล้วส่งเข้าโรงงานเพื่อฝึก ON-JT และระหว่าง ON-JT 20 เดือน ก็จะใช้เวลาบางส่วนเรียนภาษาผู้ป้อน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ OFF-JT และเมื่อคำนวณเวลาทั้งหมดแล้ว OFF-JT จะใช้เวลารวม 1/3 ของเวลาทั้งหมด

การจัดโปรแกรมฝึกอบอรมนอกงาน OFF-JT นั้น หากสถานประกอบการมีผู้ฝึกใหม่จำนวนน้อย ก็อาจจะส่งผู้ฝึกงานไปฝึกกับองค์กรที่ดำเนินการรับผู้ฝึกงาน ซึ่งองค์กรนั้นอาจจะจัดชั้นเรียนฝึกรวมกันให้กับหลาย ๆ บริษัท หรืออาจจะส่งไปฝึกกับสถาบันการฝึกก็ได้ ตามปกติสถานประกอบการที่รับผู้ฝึกงานจะจัดอบอรม OFF-JT เอง และก็มีบางกรณีที่ผู้ฝึกงานเริ่ม ON-JT ตั้งแต่สัปดาห์แรกของการฝึกอบอรมเลย เพราะได้รับการฝึกอบอรม OFF-JT จากประเทศไทยแล้ว

สำหรับการฝึกปฏิบัติ ON-JT นั้น ขึ้นอยู่กับระบบการฝึกของแต่ละสถานประกอบการ บางสถานประกอบการต้องการฝึกให้ผู้ฝึกงานเรียนรู้หลายด้าน เช่น โรงงานผลิตเสื้อผ้าสตรี ซึ่งจะทำให้การฝึกการตัด การเย็บ การประกอบส่วน การตกแต่ง หลังจากนั้นแล้ว ครูผู้ฝึกก็จะพิจารณาความถนัดของผู้ฝึกงาน หากถนัดด้านตัด ก็จะเลือกการฝึกด้านตัด เพื่อให้เชี่ยวชาญ เฉพาะเรื่องการตัด หรือระบบการฝึกของโรงงานประกอบรถยนต์บางแห่ง อาจจะทำให้ผู้ฝึกงานฝึกเฉพาะช่วงล่างตลอดการฝึกในญี่ปุ่น แม้ว่าผู้ฝึกงานจะขอเปลี่ยนไปฝึกส่วนอื่นก็ไม่ยินยอม เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วการฝึกช่วง ON-JT ในญี่ปุ่น จะไม่แตกต่างกับงานซึ่งผู้ฝึกงานมีประสบการณ์จากประเทศไทย แต่เครื่องจักรญี่ปุ่นมีเทคโนโลยีสูงกว่า เครื่องจักรในประเทศไทยมาก เช่น เครื่องทอผ้าในประเทศไทย คนงานคนหนึ่งคุม 4 เครื่อง เครื่องทอผ้าของญี่ปุ่น ผู้ฝึกงานคนหนึ่งอาจจะต้องคุมถึง 8 เครื่อง สำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น หากถามผู้ฝึกงานว่า ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมาปรับใช้กับงานในประเทศไทยมากน้อยหรือไม่อย่างไร ก็อาจจะได้รับคำตอบว่า กลาง ๆ คือ ไม่ตรงวัตถุประสงค์เท่าใดนัก แต่สิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านการฝึกจากญี่ปุ่น คือ เมื่อกลับมาทำงานในประเทศไทยแล้ว มีพัฒนาการทางงานดีขึ้นมาก มีวุฒิภาวะสูงขึ้น และมีเหตุผลมากขึ้น

เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเชื้อชาติ สถานประกอบการส่วนใหญ่จะรับผู้ฝึกงานเพียงสัญชาติเดียว แต่ก็มีสถานประกอบการใหญ่ ๆ บางแห่ง รับผู้ฝึกหลายสัญชาติ แต่ก็จัดที่พักแยกกัน เพื่อสะดวกในการเตรียมอาหาร

5. แนวโน้มความต้องการผู้ฝึกงานต่างชาติ

การขาดแคลนแรงงานของญี่ปุ่นยังมีอยู่ แม้ในปัจจุบันซึ่งอัตราการว่างงานของญี่ปุ่นได้เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 2.2 ในปี 2535 เป็น 2.9 ในปี 2536 ในภาพรวมอัตราการระหว่าง

ผู้ทำงานและตำแหน่งงานว่างของผู้ป้อน จะเท่ากับ 1:1 ทั้งนี้ในบาง Sector มีการขาดแคลน
คนงาน โดยเฉพาะในสถานประกอบการขนาดกลางและเล็ก ขาดพวกช่างเทคนิค แรงงานที่
มีการศึกษาสูง เช่น พวกจบมหาวิทยาลัย ชอบที่จะทำงานในบริษัทใหญ่ ๆ มากกว่า จึงได้มีการ
การออกระเบียบ กฎเกณฑ์ให้ส่งเสริมสถานประกอบการขนาดกลางและเล็กให้มีการปรับปรุง
WORKING CONDITION ให้ดึงดูดพวก YOUNG ENGINEER หรือพวกจบใหม่ ๆ ให้เข้ามา
ทำงาน แต่อย่างไรก็ตาม ตลาดแรงงานในสถานประกอบการขนาดกลางและเล็กของผู้ป้อน
เป็นตลาดที่ค่อนข้าง DYNAMIC ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงกันได้ตลอดเวลา นอกจากนี้รัฐบาลผู้ป้อนยัง
ส่งเสริมให้นายจ้างกั้นตำแหน่งงาน (SPARE WORK FORCE) ปีละ 1 ล้านตำแหน่ง ให้กับผู้
ผู้เข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่จบใหม่ ผู้หญิง และแรงงานสูงอายุ ดังนั้นหากรัฐบาล
ผู้ป้อนอนุญาตให้แรงงานต่างชาติเข้าไปทำงานได้ ก็จะกระทบกระเทือนและจะมีปัญหาในวัน
ข้างหน้า ในขณะที่เดียวกัน นโยบายผู้ป้อนก็มุ่งเน้นการขยายการลงทุนในต่างประเทศ แทนที่จะ
นำคนงานต่างชาติมาทดแทนการขาดแคลนแรงงาน

ในขณะที่ผู้ป้อนยังมีการขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลผู้ป้อนก็ดำเนินนโยบายเข้มงวด
ไม่รับแรงงานต่างชาติไว้ฝีมือจากต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกัน กรมตรวจคนเข้าเมือง
กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงอื่น ๆ ของผู้ป้อน ก็หนักใจในความยากลำบากในการควบคุม
กระแสของผู้ลักลอบทำงานโดยผิดกฎหมาย ซึ่งถือโอกาสพำนักในผู้ป้อนอย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ
โดยทางการผู้ป้อนไม่สามารถควบคุมได้เต็มที่ การนำเข้า "ผู้ฝึกงานต่างชาติ" จะทำให้เป็น
ไปอย่างมีระบบ รัฐบาลผู้ป้อนสามารถควบคุมผู้ที่อยู่ในระบบได้ และในเวลาเดียวกันก็สามารถ
ตรวจสอบผู้อยู่นอกระบบและส่งกลับได้ง่ายขึ้น ปัญหา SOCIAL DISLOCATION ก็จะหมดไป
เพราะผู้รับการฝึกอบรมจะหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันไปในลักษณะชั่วคราว ดังนั้นแนววิสัยของความ
ต้องการผู้ฝึกงานต่างชาติจะยังคงมีอยู่ แต่อาจจะถูกกำหนดรูปแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

IV

บทสรุป

1. ความใจบุญสุนทาน และการพึ่งพ้อาศัยกัน

เป็นที่ทราบกันดีว่าปรัชญาพื้นฐานของการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอย่าง
เป็นทางการของประเทศญี่ปุ่นนั้น ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ

(1) การพิจารณาในด้านความใจบุญสุนทาน

(2) การตระหนักถึงการพึ่งพ้อาศัยกันระหว่างประชาชาติในสังคมโลก

การรับคนงานต่างชาติเข้าไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น ก็เป็นสิ่งแสดงถึงปรัชญา
ดังกล่าว เป็นการแสดงถึงความเป็นคนใจดี และการพึ่งพ้อาศัยกัน เมื่อพิจารณาถึงประเทศ
ผู้ส่งออกผู้ฝึกงานคือ ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดเนเซีย ต่างก็เป็นประเทศที่มีแรงงาน
เหลือเฟือ และประสบปัญหาการว่างงาน และเป็นประเทศส่งออกแรงงานไปตะวันออกกลาง
ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจำนวนมาก เมื่อตลาดแรงงานในตะวันออกกลางซบเซาลง ก็จำเป็นต้อง
แสวงหาตลาดใหม่ ๆ ในภูมิภาคใหม่ ซึ่งต่างก็ใช้ความพยายามให้ญี่ปุ่นเปิดตลาดแรงงาน
เสรี เพราะญี่ปุ่นยังมีความต้องการแรงงานสูง นอกจากนี้ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และ
อินโดเนเซีย ล้วนแต่เป็นประเทศที่ญี่ปุ่นมาลงทุนและได้เปรียบทางการค้าทั้งสิ้น ประเทศจีน
และเวียดนาม เป็นฐานการผลิตแหล่งใหม่ที่ญี่ปุ่นจับจองอยู่ ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นก็แสดงความ
ใจบุญสุนทานต่อจีนและเกาหลีใต้ เพื่อผ่อนคลายแรงกดดันที่คนสองชาติไม่ชอบญี่ปุ่น เนื่องจาก
ญี่ปุ่นเคยสร้างประวัติศาสตร์ที่ข่มขืนต่อจีนและเกาหลีใต้ ญี่ปุ่นจึงยอมรับผู้ฝึกงานจีนเข้าไปฝึก
งานเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เกรงว่าผู้ฝึกงานเหล่านี้จะแอบหลบอยู่ในญี่ปุ่นไม่ยอมกลับเมื่อครบ
กำหนดการฝึก สำหรับเกาหลีในช่วงปี 1984-1989 เศรษฐกิจเกาหลีใต้เติบโตในอัตราสูง

มาก และได้รับการพัฒนาไปอย่างมากและสามารถผลิตสินค้าแข่งขันกับญี่ปุ่นได้ในราคาถูกกว่า เกาหลีใต้เองมีความภูมิใจในความสำเร็จและเทคโนโลยีของตน มักจะมีความคิดว่า บริษัทญี่ปุ่นขนาดกลางและเล็กมีความเกรงกลัวว่า เกาหลีใต้จะไล่ตามทันและกลายมาเป็นผู้แข่งขัน จะไม่มีความจริงจังในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกาหลีใต้ ซึ่งในระดับเอกชนทั้งสองประเทศมีความขัดแย้งกันในเรื่องดังกล่าวอย่างเห็นชัด ดังนั้นในระดับรัฐบาล ญี่ปุ่นจะได้รับแรงกดดันจากรัฐบาลเกาหลีใต้ในระดับหนึ่งในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งตามปกติเมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นได้รับแรงกดดันจากรัฐบาลเกาหลีใต้ในเรื่องต่างๆ แล้ว หากปฏิบัติได้ก็มักจะไม่ใช่ เนื่องจากความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศมีประวัติศาสตร์ที่ขมขื่น

การรับคนงานต่างชาติเข้าไปฝึกงานในญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นมักจะอ้างแบบเอาบุญเอาคุณเสมอว่า เป็นการให้ เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ แม้ว่าจะมีนายจ้างญี่ปุ่นบางรายยอมรับอย่างใจกว้างว่าได้อาศัยใช้แรงงาน แต่ในภาพรวม ญี่ปุ่นก็ยังแสดงแต่ความใจบุญสุนทาน แทนที่จะยอมรับตามหลักถ้อยทีถ้อยอาศัย จะสังเกตได้จากการย้ายเงื่อนไขในกฎระเบียบ การรับผู้ฝึกงานต่างชาติหลาย ๆ ฉบับว่า การรับผู้ฝึกงานต่างชาติมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทักษะ และ KNOW HOW ของอุตสาหกรรมญี่ปุ่นไปสู่ประเทศกำลังพัฒนา เพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับประเทศกำลังพัฒนา ไม่ใช่เป็นเรื่องการรับแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานในญี่ปุ่น และได้เป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการเข้าเมืองของญี่ปุ่น

ในความเป็นจริงนั้น การรับผู้ฝึกงานเป็นการผ่อนคลายปัญหาการขาดแคลนแรงงานในญี่ปุ่น ซึ่งการขาดแคลนแรงงานนั้นก็เนื่องมาจากแรงงานรุ่นใหม่มีการศึกษาสูงขึ้น ไม่ต้องการทำงานประเภทคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม และมีทางเลือกอื่นในการทำงาน ญี่ปุ่นเองก็พยายามแก้ปัญหา โดยการพัฒนาเทคโนโลยีระดับสูง การสร้าง ROBOT ให้ทำงาน

แทนคนงานในกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมหลายประเภท ยิ่งทำได้ไม่เพียงพอ เพราะ ต้นทุนการผลิต ROBOT สูงมาก การนำเข้าผู้ฝึกงานจึงเป็นการสิ้นเปลืองเวลาการพัฒนาเทคโนโลยี าระดับสูงของญี่ปุ่น

2. นโยบาย/ทิศทางการส่งออกผู้ฝึกงานไทยไปญี่ปุ่น

2.1 การเดินทางไปทำงานในต่างประเทศของคนงานไทย นับว่าเป็นการบรรเทาปัญหา ภาวะว่างงานในประเทศทางหนึ่ง ปัจจุบันตลาดแรงงานต่างประเทศของไทยที่ยังรุ่งเรือง คือ ใต้หวัน รองลงมาคือ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย และฮ่องกง สำหรับตลาดญี่ปุ่นที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นแรงงานเดือน และแรงงานหญิงในภาคบริการ

การเปิดตลาดส่งออก "ผู้ฝึกงานไทย" ในญี่ปุ่นนับว่าเป็นช่องทางหนึ่งของการเปิด ตลาดแรงงานญี่ปุ่น ซึ่งจะช่วยให้แรงงานไทยได้เข้าไปฝึกงาน/ทำงานในญี่ปุ่นอย่างถูกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการฝึกงานที่แท้จริง หรือฝึกแบบอาศัยแรงงาน

2.2 ในส่วนของรัฐ ควรจะได้พิจารณาเรื่องการส่งออกผู้ฝึกงานอย่างรอบคอบ และ ระมัดระวัง เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน และอาจจะมองได้ทั้งแง่บวกและแง่ลบ

แง่บวก คือ การได้ประโยชน์ของผู้ฝึก ซึ่งได้ทั้งเงินออม ความรู้ พักกะ และ ประสบการณ์ ประโยชน์ของบริษัท/นายจ้างในประเทศก็จะได้ประโยชน์ในการพัฒนา ทักษะการมนุษย์ของหน่วยงาน การส่งคนงานไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น ไม่ก่อให้เกิดปัญหา การขาดแคลนแรงงานในประเทศ เพราะบริษัทสามารถรับคนงานใหม่เข้ามาทำงานทดแทน ได้ไม่ยาก และการส่งคนงานไปฝึกจะเป็นการหมุนเวียนถ่ายเทโดยตลอด ส่วนบริษัทญี่ปุ่นผู้รับ คนงานไทยเข้าฝึกจะได้ประโยชน์ในการได้ใช้แรงงาน และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่สามารถ นำมาปรับใช้กับบริษัทสาขาในประเทศไทยได้ สำหรับรัฐการส่งออกผู้ฝึกงานช่วยผ่อนคลายน

ปัญหาการว่างงานในประเทศ เพราะจะทำให้เกิดการจ้างงานเพื่อทดแทนผู้ฝึกงาน ดังนั้น หากสามารถส่งออกผู้ฝึกงานได้มากขึ้น ก็จะหมายถึงการที่ผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานและผู้ว่างงาน มีโอกาสได้รับการจ้างงานในประเทศมากขึ้น

ในแง่ลบ การส่งออกผู้ฝึกงานได้ถูกจับตามองจากหลายฝ่าย และได้มีการวิจารณ์อย่างไม่สร้างสรรค์จากหลายฝ่าย รวมทั้งนักวิชาการไทย นักวิชาการญี่ปุ่น ว่าเป็นการส่งออกแรงงานไทยไปให้ญี่ปุ่นใช้ เป็นแรงงานราคาถูกที่ถูกกฎหมายภายใต้ช่องโหว่ของกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองญี่ปุ่น ซึ่ง "ผู้ฝึกงาน" เป็น 1 ใน 13 ประเภทอาชีพที่ญี่ปุ่นยอมรับให้เข้าประเทศอย่างถูกกฎหมาย ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นมักจะถูกมองว่าเป็นชาติเอาเปรียบ เอาประโยชน์จากการค้า และการลงทุนในทุกภูมิภาคของโลก เมื่อญี่ปุ่น "ให้" ก็จะถูกมองว่าเพื่อ "การได้กำสับคืนมากกว่า" และการรับผู้ฝึกงานต่างชาติเข้าไปฝึกงานในญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์ แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุดคือ ญี่ปุ่น

จึงควรจะได้มีการยอมรับความจริงว่า การฝึกงานในญี่ปุ่นมิใช่การฝึกงาน 100 % และควรจะได้เปิดเผยให้คนงานซึ่งจะเดินทางไปฝึกงานในญี่ปุ่นได้ทราบล่วงหน้า เพื่อที่จะได้ไม่คาดหวังการฝึกงานไว้สูงเกินไป

2.3 ทิศทางการส่งออกผู้ฝึกงานไทยไปญี่ปุ่นคาดว่า จะยังคงมีทั้งแบบเดิมคือฝึกงานแบบ CONVENTIONAL TRAINING ซึ่งประกอบไปด้วย OFF-JT และ ON-JT และ TECHNICAL INTERN TRAINING ซึ่งประกอบไปด้วย OFF-JT+ON-JT+INTERN

การรับผู้ฝึกงานแบบเดิมโดยองค์กรญี่ปุ่น เช่น AOTS JAVADA และ JITCO จะยังคงมีอยู่ และผู้รับคือ นายจ้างญี่ปุ่น ก็จะพอใจที่จะรับ เพราะค่าเบี้ยเลี้ยงที่กำหนดอยู่ในอัตรา 50,000 เยนเท่านั้น โดยมีระยะเวลาการฝึกงานสูงสุด 21 เดือน แต่ผู้ฝึกงานอาจจะสนใจไปฝึกแบบเดิมนี้น้อยลง เนื่องจากการฝึกแบบ INTERN ดูเหมือนจะได้รับค่าตอบแทนสูงกว่า

สำหรับการรับผู้ฝึกงานโครงการ TECHNICAL INTERN ขณะนี้ มีเพียง JITCO
องค์กรเดียวเท่านั้น ที่รัฐบาลญี่ปุ่นอนุมัติให้ดำเนินการได้ ขณะนี้ JITCO มีสถานประกอบการ
ในญี่ปุ่นเป็นสมาชิก 1,000 สถานประกอบการ และจากขั้นตอนการดำเนินการรับ INTERN
นั้น แม้ว่าจะกำหนดว่า JITCO จะรับได้จากผู้ฝึกงานที่ผ่านการฝึกแบบ CONVENTIONAL มา
แล้ว แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น คงจะยุ่งยากพอสมควรหากผู้ฝึกงานเข้ามารับการฝึกผ่านองค์กร
อื่น เช่น AOTS หรือ JAVADA เพื่อฝึกเพียง 8 เดือนแล้วขอฝึกต่อกับ JITCO ในช่วง
INTERN อีก 16 เดือน สำหรับค่าจ้างในช่วง INTERN ซึ่งคาดว่าจะสูงกว่าเงินเบี้ยเลี้ยง —
50,000 เยน ในช่วงฝึกงานแบบเดิม ซึ่งอัตราค่าจ้างของ INTERN จะไม่ต่ำกว่าอัตราค่า
จ้างขั้นต่ำของญี่ปุ่น คือ ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 100,000 เยน (ค่าจ้างขั้นต่ำแตกต่างกันในแต่ละ
PREFECTURE) แต่ถ้าหาก INTERN จะต้องเสียภาษีรายได้ จ่ายเบี้ยประกันสังคม และภาษี
ที่หักอาศัย ตลอดจนค่าที่พัก ค่ากินอยู่ที่จะต้องจ่ายเอง เงินค่าจ้างขั้นต่ำที่ได้รับจะเหลือ
มากกว่า 50,000 เยนหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องน่าคิด

เป็นที่น่าสังเกตว่าตั้งแต่ JITCO ได้ดำเนินการโครงการรับผู้ฝึกงานเทคนิค หรือ
TECHNICAL INTERN PROGRAM ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2536 เป็นต้นมา มีเพียง
5 ประเทศที่ได้ลงนามในบันทึกการเจรจา เพื่อทำความตกลงในการจัดส่งผู้ฝึกงานตามโครง
การ TECHNICAL INTERN TRAINING ซึ่งประเทศไทยได้เป็นประเทศที่ 5 ที่ได้ลงนาม
เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2537 สำหรับ 4 ประเทศซึ่งได้ลงนามในบันทึกการเจรจาก่อนหน้า
คือ ประเทศจีน อินโดเนเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม สำหรับจำนวนผู้เข้าฝึกงานตามโครง
การนับจนถึงวันที่ 26 พฤษภาคม 2537 มีเพียง 655 คน เป็นชาวจีนและอินโดเนเซีย ซึ่ง
นับว่าต่ำกว่าเป้าหมายที่คาดไว้ว่า ปีแรกจะรับผู้ฝึกช่างเทคนิค (TECHNICAL INTERN)
15,000 คน ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่า การผลักดันให้มีการเปิดตลาดแรงงานญี่ปุ่นเป็น

ความพยายามของฝ่ายผู้ปูนมากกว่า เพื่อใช้โครงการผู้ฝึกงานเป็นมาตรการบรรเทาการขาดแคลนแรงงานของผู้ปูน จะเห็นได้จาก JITCO ได้ส่งคณะเจ้าหน้าที่ไปประสานงานเรื่องนี้กับ 19 ประเทศหลายครั้ง ตั้งแต่เดือนธันวาคม 1991 - เดือนมิถุนายน 1994 ดังนี้

(1) ประเทศจีน	8 ครั้ง
(2) ประเทศไทย	5 ครั้ง
(3) ประเทศฟิลิปปินส์	4 ครั้ง
(4) ประเทศมาเลเซีย	3 ครั้ง
(5) ประเทศอินโดเนเซีย	5 ครั้ง
(6) ประเทศเกาหลี	2 ครั้ง
(7) ประเทศปากีสถาน	1 ครั้ง
(8) ประเทศอินเดีย	1 ครั้ง
(9) ประเทศลาว	2 ครั้ง
(10) ประเทศเวียดนาม	3 ครั้ง
(11) ประเทศโปแลนด์	1 ครั้ง
(12) ประเทศซังการี	1 ครั้ง
(13) ประเทศเตอร์กี	1 ครั้ง
(14) ประเทศเปรู	1 ครั้ง
(15) ประเทศเม็กซิโก	1 ครั้ง
(16) ประเทศบราซิล	1 ครั้ง
(17) ประเทศเยอรมัน	1 ครั้ง
(18) ประเทศอิตาลี	1 ครั้ง
(19) ประเทศฝรั่งเศส	1 ครั้ง

จากการสัมมนาเรื่อง โครงการฝึกอบรมในประเทศไทย ซึ่งจัดโดย JITCO ร่วมกับสหพันธ์องค์การด้านเศรษฐกิจ (FEDERATION OF ECONOMIC ORGANIZATION : KEIDANREN) ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2537 มีผู้เข้าสัมมนาจาก 18 ประเทศ รวม 29 คน ซึ่งจากการสัมมนาคั้งนี้ ผู้บริหารระดับสูงของ JITCO ได้เน้นว่าการฝึกอบรมในประเทศไทยจะมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ จะต้องใช้วิธีการแบบญี่ปุ่น (JAPANESE APPROACH) โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม (LOCAL CONDITION) ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

2.4 นโยบายการส่งออกผู้ฝึกงานไทยไปญี่ปุ่น ยังไม่มีการแถลงนโยบายอย่างชัดเจนจากภาครัฐ แต่ได้มีการสนองตอบความพยายามของญี่ปุ่นในการเปิดตลาดแรงงาน ซึ่งนับเป็นความพยายามที่ยาวนาน นับตั้งแต่หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นกรมแรงงาน ต่อมาเป็นกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จนกระทั่งปัจจุบันเป็นกรมการจัดหางาน อย่างไรก็ตาม การส่งออกผู้ฝึกงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจจัดหางานต่างประเทศ เนื่องจากเป็นการส่งผู้ฝึกจากบริษัทสาขาไปยังบริษัทแม่ในประเทศไทย หรือส่งจากสถานประกอบการในประเทศไทยไปฝึกในสถานประกอบการที่ประเทศญี่ปุ่น โดยผ่านองค์กรเกี่ยวกับการฝึก เช่น JICA, AOTS, JAVADA และ JITCO จึงเป็นการจัดส่งผู้ที่มิงานทำอยู่แล้วไปฝึกงาน มิใช่การจัดส่งผู้หางานไปทำงาน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความเป็นไปได้ในการส่งออกผู้ฝึกงานในลักษณะรัฐต่อรัฐ หรือ G TO G ซึ่งขณะนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กรมการจัดหางาน ยังอยู่ในขั้นศึกษารายละเอียดความเป็นไปได้ และเตรียมดำเนินการต่อไป

3. สรุปและข้อเสนอแนะ

การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่นนั้น จากการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิจัยภาคสนาม อาจจะสรุปได้ว่า สถานะอันแท้จริงของคนงานไทยซึ่งถูกส่งไปฝึก

งานในญี่ปุ่นส่วนใหญ่ คือ ผู้ฝึกงาน + คนทำงาน (TRAINEE + WORKER) ผู้ฝึกงานซึ่งเดินทางไปฝึกงานในสถานประกอบการญี่ปุ่น โดยขาดหวังการเรียนรู้และการฝึกอบรมที่แท้จริง (PURE TRAINING) เมื่อจะต้องฝึกงานลักษณะทำงาน จะเกิดความรู้ฝึกงานทางลบกับญี่ปุ่น และหน่วยราชการไทย สำหรับผู้ฝึกงานไทยซึ่งรับทราบก่อนแล้วว่า คนจะต้องไปทำงานภายใต้ VISA ผู้ฝึกงาน ก็ย่อมที่จะหวังเงินค่าจ้างมากกว่าเบี้ยเลี้ยง ดังนั้นเพื่อขจัดความรู้ฝึกงานทางลบของผู้ฝึกงานไทย ตลอดจนนักวิชาการไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งมักจะมองว่าหน่วยราชการไทยทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นกับการถูกเอาเปรียบของคู่ฝึกงานไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ ควรจะประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางและชัดเจนว่า การไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่นนั้น ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นการไปทำงาน โดยมีช่วงเวลาการเรียนรู้งานเช่นเดียวกับการเริ่มทำงานในโรงงานในประเทศไทยนั่นเอง

สำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น อาจจะกล่าวได้ว่ามีเพียงปานกลาง และสิ่งที่ผู้ฝึกงานไทยได้ประโยชน์จากการฝึกงานสูงสุดคือ วิทยุการทำงานแบบญี่ปุ่น การที่ได้ผ่านการฝึกวิทยุการทำงานจากประเทศญี่ปุ่น ทำให้เกิดคุณประโยชน์กับผู้ฝึกงานและบริษัทนายจ้างในประเทศไทยอย่างมาก เราต้องยอมรับว่า แรงงานภาคอุตสาหกรรมของไทย มาจากแรงงานภาคเกษตร ซึ่งการเข้าสู่อุตสาหกรรมนั้น ผู้ใช้แรงงานยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับชีวิต และสังคมอุตสาหกรรมได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งได้เคยมีการร้องขอจากผู้ประกอบการในประเทศไทยว่า ขอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ให้การแนะแนวและฝึกอบรมเตรียมแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยเน้นเรื่องวิทยุการทำงาน

เรื่องเงินออมนั้น แม้ว่าทางการญี่ปุ่นจะกล่าวว่าผู้ฝึกงานไม่ควรคาดหวังเรื่องเงินออม เพราะเงินค่าเบี้ยเลี้ยงเป็นเงินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ของใช้ส่วนตัว และบุหรี แต่ความจริงนั้น เงินออมก็เป็นสิ่งจูงใจให้ไปฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น ซึ่ง

ผู้ฝึกงานสามารถออมเงินค่าจ้างในประเทศไทย ซึ่งได้รับเพิ่มในช่วงฝึกงาน และเงินออมจากเงินเบี้ยเลี้ยงผู้ฝึกงาน ผู้ฝึกงานบางคนสามารถออมเงินได้เป็นจำนวนมาก และนำกลับประเทศไทยในรูปแบบเงินสด หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า

แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผู้ฝึกงานบางกลุ่มที่มีความคิดน้อยเนื้อต่ำใจในเรื่องผลตอบแทนการฝึกงานของตน ซึ่งได้เบี้ยเลี้ยงเพียง 50,000 บาทต่อเดือน กับการทำงานของคนงานญี่ปุ่นที่ทำงานลักษณะเดียวกัน ว่าได้เงินเดือนถึงเดือนละ 200,000 - 300,000 บาท (ปกติคนงานญี่ปุ่นได้ค่าจ้างสูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ) และยังได้ผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น โบนัส และเงินรางวัล ซึ่งถ้าหากไม่คิดถึงเรื่องเหล่านี้แล้ว ก็อาจจะกล่าวได้ว่า ในสภาพทั่ว ๆ ไปผู้ฝึกงานมีความเป็นอยู่ดีมาก และไม่มีปัญหาในการทำงานและความเป็นอยู่ และเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งต้องเสียค่าบริการ โดยเฉพาะผู้ที่สักลอบไปทำงานในประเทศไทย ซึ่งต้องเสียค่าบริการสูงมากแล้ว ผู้ฝึกงานไทยก็สมควรจะมีความพอใจกับการฝึกงาน/ทำงานในประเทศไทยในระดับหนึ่ง เพราะอัตราค่าจ้างที่คนงานไทยได้รับในประเทศไทยแถบตะวันออกกลาง บรูไน และสิงคโปร์ จะได้ค่าจ้างประมาณ 7,500 บาทต่อเดือน หรือในประเทศไทยใต้หวัน ซึ่งกล่าวกันว่าต้องเสียค่าบริการเป็นแสน ก็จะได้ค่าจ้างประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน โดยมีสภาพการทำงาน และสภาพความเป็นอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศญี่ปุ่นมาก หรือแม้แต่ผู้ที่สักลอบเข้าไปทำงานในประเทศไทย ซึ่งกล่าวกันว่าต้องเสียค่าบริการสูงมาก ประมาณคนละ 70,000-200,000 บาท (ไม่รวมหญิงบริการ) แม้ว่าจะอาจจะได้ค่าจ้างสูงกว่าพวกผู้ฝึกงาน คือชั่วโมงละประมาณ 600 บาท หรือวันละประมาณ 5,000 บาท ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นการที่แน่นอน จะต้องคอยหลบซ่อน และอยู่ทำงานด้วยความหวาดระแวง และมีสภาพการทำงานและสภาพความเป็นอยู่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับผู้ฝึกงาน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การส่งออกผู้ฝึกงาน ไม่ว่าจะ เป็นแบบ CONVENTIONAL หรือ TECHNICAL INTERN TRAINING ควรจะเป็นไปใน CONCEPT เดิม คือส่งออกผู้ที่ เป็นลูกจ้างในสถานประกอบการในประเทศไทย ไปฝึกงานในสถานประกอบการในประเทศไทย ผู้ป้อน โดยไม่มีการแทรกแซงของธุรกิจของบริษัทจัดหางานต่างประเทศ ตราบใดที่ธุรกิจจัดหางานต่างประเทศยังไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับแทรกแซง การส่งออกผู้ฝึกงานไปประเทศญี่ปุ่น ก็ยังคง เรียกว่า ผู้ฝึกงาน ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่การฝึกแบบ PURE TRAINING แต่ถ้าหากมีธุรกิจ จัดหางานต่างประเทศมาเกี่ยวข้อง การส่งออกผู้ฝึกงานก็จะกลายเป็นการส่งออกแรงงาน ราคาถูกแบบแอบแฝง โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองของญี่ปุ่น และผู้ ต้องการไปฝึกงาน อาจจะต้องเสียค่าบริการในอัตราสูงก็ได้ ซึ่งขณะนี้กระแสของความ ต้องการเปิดตลาดแรงงานญี่ปุ่นของกลุ่มธุรกิจจัดหางานต่างประเทศมีสูงมาก

การจัดส่งผู้ฝึกงานโดยรัฐต่อรัฐ หรือ G TO G น่าจะเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดในกรณีที่รัฐต้องการสนับสนุนให้ผู้หางาน หรือผู้ที่ไม่ได้เป็นลูกจ้างในสถานประกอบการในประเทศไทย ได้มีโอกาสไปฝึกงานในสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น เพราะคนกลุ่มนี้หาก ไม่เข้า CHANNEL ของหน่วยงานรัฐบาลแล้ว คนกลุ่มนี้จะต้องเข้า CHANNEL ของธุรกิจจัดหางานต่างประเทศทันที หากต้องการไปฝึกงานต่างประเทศ

หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเรื่องการส่งออกผู้ฝึกงานไทย คือ สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ควรให้ความสนใจในการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้ฝึกงานอย่างจริงจัง โดยเฉพาะ เรื่องค่าตอบแทน หรือ เบี้ยเลี้ยงการฝึกงานในช่วง OFF-JT และ ON-JT ควรจะได้มีการ ทบทวนว่าให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ฝึกงานหรือไม่ ในเมื่อการฝึกปฏิบัติ หรือ ON-JT มีลักษณะ

เหมือนกับการทำงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เบี้ยเลี้ยงผู้ฝึกงานควรจะพิจารณาตามระยะเวลาการฝึก เช่น ฝึกงาน 6 เดือนแรก เบี้ยเลี้ยง 50,000 บาทต่อเดือน 6-12 เดือน เบี้ยเลี้ยง 100,000 บาทต่อเดือน 12-21 เดือน เบี้ยเลี้ยง 150,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ผู้ฝึกงานจะต้องได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ครบถ้วนตลอดระยะเวลาการฝึกเช่นเดิม มิใช่ว่าเพิ่มค่าเบี้ยเลี้ยงแล้วจึงให้สวัสดิการ ซึ่งผลสุดท้ายค่าเบี้ยเลี้ยงที่เพิ่มก็เท่ากับไม่ได้เพิ่มอะไรเลย

อนึ่งโครงการ TECHNICAL INTERN TRAINING ซึ่งดูเหมือนว่าจะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ฝึกงานมากขึ้นนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ควรจะได้พิจารณาเรื่องค่าตอบแทนของ TECHNICAL INTERN อย่างจริงจัง เพราะหากได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างขั้นต่ำของผู้ป็นจริง แต่ไม่ได้รับสวัสดิการครบถ้วนเท่าผู้ฝึกงาน เงินค่าจ้างที่ TECHNICAL INTERN ได้รับ อาจจะเหลือเท่ากับหรือน้อยกว่าเงินเบี้ยเลี้ยง 50,000 บาทต่อเดือนก็ได้ ซึ่งเท่ากับโครงการนี้โดยเนื้อแท้แล้ว ไม่มีอะไรแตกต่างกับโครงการฝึกอบรวมแบบเดิม เพียงแต่มีการยอมรับความจริงว่า หลังจากให้การฝึกระยะหนึ่งแล้ว TRAINEE สามารถทำงานได้ ซึ่งแทนที่จะใช้คำว่า EMPLOYEE ทางการผู้ป็นก็เลยเรียกชื่อว่า TECHNICAL INTERN แทน

จากการวิจัยเรื่องการฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่น นับว่ายังขาดความสมบูรณ์ในส่วนของการติดตามผลการฝึกงาน หลังจากผู้ฝึกงานกลับประเทศไทยแล้ว ซึ่งในส่วนนี้อยู่นอกขอบเขตที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนั้นหากจะมีการติดตามผลผู้ที่ผ่านการฝึกงานจากประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 33,160 คนก็จะทำให้ได้ข้อเท็จจริง

ของการถ่ายทอดเทคโนโลยี ว่าเป็นไปตามที่ฝ่ายญี่ปุ่นมักกล่าวอ้างเสมอว่า การรับผู้ปฏิบัติงาน
ต่างชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทักษะ และ KNOW HOW ของ
อุตสาหกรรมญี่ปุ่นไปสู่ประเทศกำลังพัฒนา เพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับประเทศ
กำลังพัฒนานั้น เป็นจริงเพียงใด

ตุลาคม 2537

บรรณานุกรม

1. สถาบันเอชอีซีราชทูต ณ กรุงโตเกียว, งานที่สามารถดำเนินการได้ในประเทศญี่ปุ่น,
เอกสารโรเนียว, 2535.
2. ศุภสิทธิ์ มฤคพิศ, แรงงานไทยในต่างประเทศ, กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย,
เอกสารโรเนียว, 2530.
3. PROF. HIROSHI KOMAI, ARE FOREIGN TRAINEES IN JAPAN DISGUISED
CHEAP LABOURS ?, เอกสารประกอบอาศรมความคิดเรื่อง "พลวัต
สังคมการเป็นนิกร์ของไทย " จัดโดย รุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
5 กรกฎาคม 2534.
4. PROF. K. YAMAGUCHI, STUDY REPORT ON INFLUENCE OF FOREIGN WORKERS
ON LABOUR MARKET, GENERAL ECONOMY AND SOCIETY,
เอกสารโรเนียว, 1993.
5. รศ.ดร. ปราวณี จิตภรณ์กิจศิลป์, รายงานการวิจัยเรื่องความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการ
ของญี่ปุ่นที่มีต่อการพัฒนาประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ
การลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มอาเซียน, เอกสารโรเนียว, 2536.
6. MINISTRY OF LABOUR, JAPAN, RECENT AND FUTURE TREND OF FOREIGN
WORKERS, PRINTED IN JAPAN, (ไม่ทราบโรงพิมพ์) 1992.
7. MINISTRY OF LABOUR, JAPAN, YEAR BOOK OF LABOUR STATISTICS 1990
TAIWA PRINING CO.

8. สำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น, สถานการณ์แรงงานไทยในประเทศญี่ปุ่น, เอกสาร
โรเนียว, 2536.
9. MINISTRY OF JUSTICE, JAPAN, IMMIGRATION CONTROL AND REFUGEE
RECOGNITION ACT, PRINTED IN JAPAN (ไม่ทราบโรงพิมพ์), 1992.
10. JAPAN INTERNATIONAL TRAINING COOPERATION ORGANIZATION, AN
OVERVIEW OF THE JITCO, PRINTED IN JAPAN (ไม่ทราบโรงพิมพ์)
1992.
11. THE ASSOCIATION FOR OVERSEAS TECHNICAL SCHOLARSHIP, JAPAN, AOTS
TRAINEES IN THE PAST, PRINTED IN SINGAPORE BY SINGAPORE
NATIONAL PRINTER, 1994.
12. THE JAPAN TIMES, WORKERS' WAGES, HOURS FALL FOR' 93, APR 30, 94.
13. THE JAPAN TIMES, ORDER BEFORE RIGHTS BY NEW JUSTICE MINISTER
SHIGETO NAGANO, MAY 5, 94.
14. THE JAPAN TIMES, CITY URGED TO BOOST RIGHT OF FOREIGNERS,
APR 28, 94.
15. THE JAPAN TIMES, BLUE COLLAR JOBS HIT HARDEST, DEC 8, 93.
16. THE JAPAN TIMES, RECESSION FORCES FIRMS TO RETHINK EMPLOYMENT,
DEC 8, 93.
17. THE JAPAN TIMES, UNEMPLOYMENT RATE RISES TO HIGHEST LEVEL
SINCE' 87, DEC 29, 93.

18. JAPAN INTERNATIONAL TRAINING COOPERATION ORGANIZATION, DEMAND FOR AND CIRCUMSTANCES SURROUNDING THE ACCEPTANCE OF FOREIGN TRAINEES, เอกสารโรเนียว, 1991.

19. กรมตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น, ผลการสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดฝึกงานของกิจการต่าง ๆ (ข้อเสนอแนะต่อสื่อมวลชน), คำนแปลจากภาษาญี่ปุ่นอย่างไม่เป็นทางการ, AUG 1989.
